

KVALITETSRAPPORTEN 1990

Läge och utveckling i kvalitetshänseende
för SCBs statistikproduktion

HUVUDRAPPORT

R&D Report
Statistics Sweden
Research - Methods - Development
1990:7

Från trycket	Juli 1990
Producent	Statistiska centralbyrån, Utvecklingsavdelningen
Ansvarig utgivare	Åke Lönnqvist
Förfrågningar	Jan Eklöf, tel. 08-783 43 52
	Per Nilsson, tel. 08-783 43 11
	Jan Wretman, tel. 08-783 49 61

© 1990, Statistiska centralbyrån
ISSN 0283-8680
Printed in Sweden
Garnisonstryckeriet, Stockholm 1990

INLEDNING

TILL

R & D report : research, methods, development / Statistics Sweden. – Stockholm : Statistiska centralbyrån, 1988-2004. – Nr. 1988:1-2004:2.

Häri ingår Abstracts : sammanfattningar av metodrapporter från SCB med egen numrering.

Föregångare:

Metodinformation : preliminär rapport från Statistiska centralbyrån. – Stockholm : Statistiska centralbyrån. – 1984-1986. – Nr 1984:1-1986:8.

U/ADB / Statistics Sweden. – Stockholm : Statistiska centralbyrån, 1986-1987. – Nr E24-E26

R & D report : research, methods, development, U/STM / Statistics Sweden. – Stockholm : Statistiska centralbyrån, 1987. – Nr 29-41.

Efterföljare:

Research and development : methodology reports from Statistics Sweden. – Stockholm : Statistiska centralbyrån. – 2006-. – Nr 2006:1-.

R & D Report 1990:7. Kvalitetsrapporten 1990. Läge och utveckling i kvalitetshänseende för SCBs statistikproduktion. Huvudrapport.
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2016.

KVALITETSRAPPORTEN 1990

Läge och utveckling i kvalitetshänseende
för SCBs statistikproduktion

HUVUDRAPPORT

FÖRORD

Denna rapport har utarbetats på uppdrag av kvalitetsrådet vid SCB av en arbetsgrupp tillsatt av verksledningen. Gruppen består av följande medlemmar: Monica Rennermalm AM-avdelningen, Urho Karvonen A-avdelningen, Anita Ullberg F-avdelningen, Ingrid Lyberg I-avdelningen, Roland Blom D-avdelningen, Nils Welander S-avdelningen, Jan Eklöf, Per Nilsson och Jan Wretman U-avdelningen samt Rune Sandström för RADA-gruppen.

Som underlag för rapporten har en kvalitetsenkät genomförts vid SCB. Dessutom har kompletterande material för att bedöma det aktuella kvalitetsläget och kvalitetsutvecklingen under den senaste treårsperioden tagits fram.

Rapporten är uppdelad i två delar. I huvuddelen redovisas resultat för verket som helhet samt för de olika statistikavdelningarna. I bilagedelen ges detaljerade resultat på kvalitetsenkäten för respektive produkt, dels i form av kvalitetsprofiler, dels i tabeller. Inga specifika slutsatser eller rekommendationer redovisas i denna rapport. Däremot presenteras detaljerade resultat av undersökningen. Rapporten torde därför kunna ligga till grund för diskussioner och olika bedömningar av kvaliteten, liksom för prioritering av framtida kvalitetsinsatser.

Den avdelningsvisa redovisningen i kapitel 4 har gjorts av respektive ämnesavdelningsrepresentant. Avsnittet om publicering och service i kapitel 3 har tagits fram av S-representanten, avsnittet om gemensam driftservice av D-avdelningsrepresentanten och avsnittet om generella utvecklingsinsatser av U-avdelningen.

Rapporten utgör första etappen i kvalitetsgruppens arbete. Avsikten är att i nästa etapp komplettera bilden med synpunkter från externa användare av SCBs statistik. Förutom ytterligare kunskaper om kvaliteten i nuvarande statistikproduktion kan en sådan studie ge indikationer på statistisk information som nu helt saknas. Vidare planeras en ytterligare precisering av kvalitetsbegrepp för framtida användning inom verket. Behovet av en eventuell översyn av nuvarande regler för kvalitetsredovisning, MIS 1979:8 (Riktlinjer för kvalitetsredovisning av statistik) samt MIS 1983:1 (Policy för användarorienterad kvalitetsredovisning av statistik) ska också utredas.

Synpunkter på denna rapport, liksom förslag på det fortsatta arbetet i kvalitetsgruppen, kan lämnas till någon av gruppens medlemmar.

SAMMANFATTNING

Kvalitetsläget och utvecklingen i kvalitetshänseende under den senaste treårsperioden har kartlagts med hjälp av en kvalitetsenkät till 165 av verkets produkter. Dessa svarar totalt för drygt 80 procent av SCBs budget för reguljär statistikproduktion. De ansvariga för respektive statistikprodukt ombads att bedöma dels hur de anser att användarna uppfattar produkten i kvalitetshänseende, dels hur kvaliteten har förändrats under perioden 1987/88 - 1989/90.

Kvalitetsbegreppet bröts ner i åtta huvudkomponenter som tillsammans avser att spegla kvaliteten i vid bemärkelse. Fyra av dessa huvudkomponenter bröts ner ytterligare i delkomponenter. I lägesbeskrivningen karakteriserade de produktansvariga sin produkt med avseende på kvalitetsbrister för respektive komponent. För att mäta utvecklingen under den senaste treårsperioden angavs i vad mån kvaliteten förbättrats, försämrats eller varit oförändrad. Alla förändringar skulle kommenteras och motiveras. Det är i detta sammanhang viktigt notera att de produktansvariga skulle rapportera användarnas uppfattning om produkten i fråga. De produktansvariga ombads alltså uttala sig i egenskap av ställföreträdande användare baserat på sin aktuella kunskap och uppfattning om de externa användarnas synpunkter.

Som komplement till denna kvalitetsenkät har också material avseende kvalitetsläget och kvalitetsutveckling samlats in. Denna senare del har begränsats till områdena publicering och allmän service, driftstöd samt utvecklingsstöd inom statistisk metodik, mätteknik, ADB och standardarbete.

Förändringar i kvalitetshänseende kan vara resultatet av insatser som gjorts på verket såsom tex bättre urval, mer användaranpassad publicering, införande av PC-stöd i produktionen, minskning av urval, besparingar i publiceringen, etc. Förändringar kan också vara resultatet av faktorer i SCBs omgivning. Exempel på händelser av denna senare typ utgör ändrat uppgiftslämnarklimat, ändringar i administrativa register samt ändrade användarbehov och krav. Många av de insatser som vidtas vid SCB för att vidmakthålla och förbättra statistiken i kvalitetsavseende är initierade av yttre omständigheter.

Som ett mått på det aktuella kvalitetsläget redovisas här den genomsnittliga bristnivån per kvalitetskomponent. Detta värde kan variera mellan 0 och 4. Ju högre värde desto större brister. Kvalitetsutvecklingen anges bl.a. med måttet netttotal. Detta definieras som antalet produkter med förbättringar minus antalet med försämringar uttryckt som andel av det totala antalet produkter. Värdet 100 på nettotalet innebär att samtliga produkter förbättrats i kvalitetsavseende, och 0 att läget är oförändrat totalt sett (lika många har förbättrats som försämrats). Ett negativt värde anger att antalet försämringar överskrider antalet förbättringar.

Resultaten av undersökningen kan sammanfattas på följande vis:

- **Bristerna i kvalitetsavseende** hänför sig i första hand till komponenterna Teknisk dokumentation, Noggrannhet och Samordning med annan statistik. Av de delkomponenter som specificerats inom begreppet noggrannhet är det främst mät-, bearbetnings- och urvalsfel som anges, men också objektbortfall leder till avsevärda brister i den presenterade statistikens användbarhet.

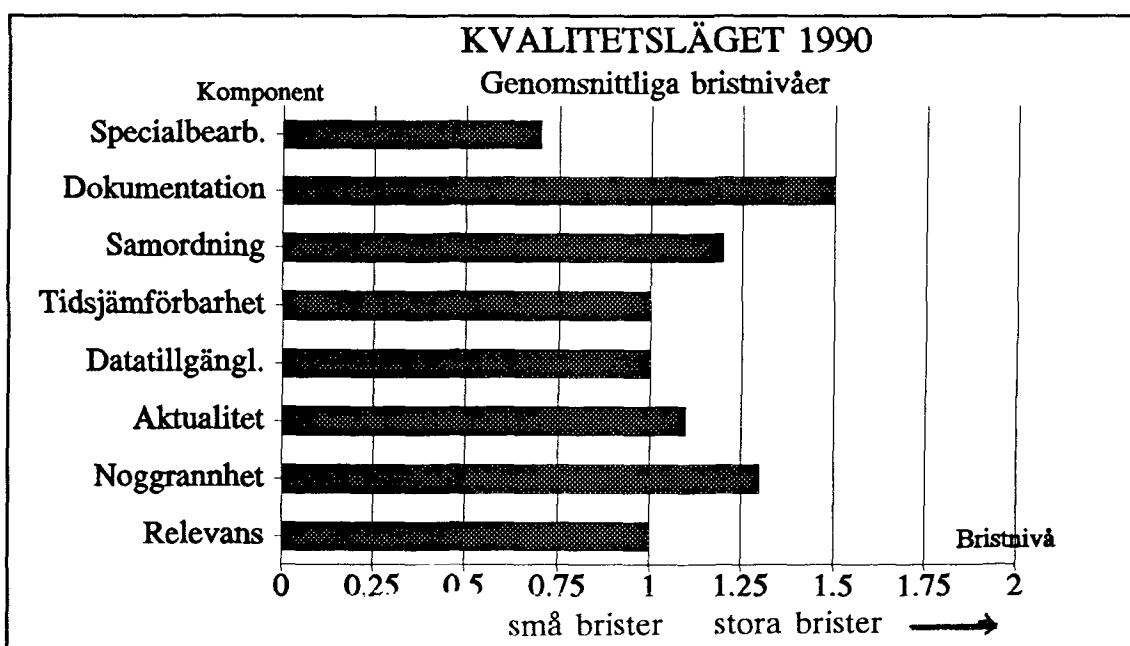
- De **minsta bristerna** i kvalitetshänseende bedöms finnas för komponenten Möjligheter till specialbearbetningar (informationspotential). För enkilda delkomponenter anges periodiciteten, referensperioden samt användarservicen vara bäst tillgodosedda i kvalitetsavseende.

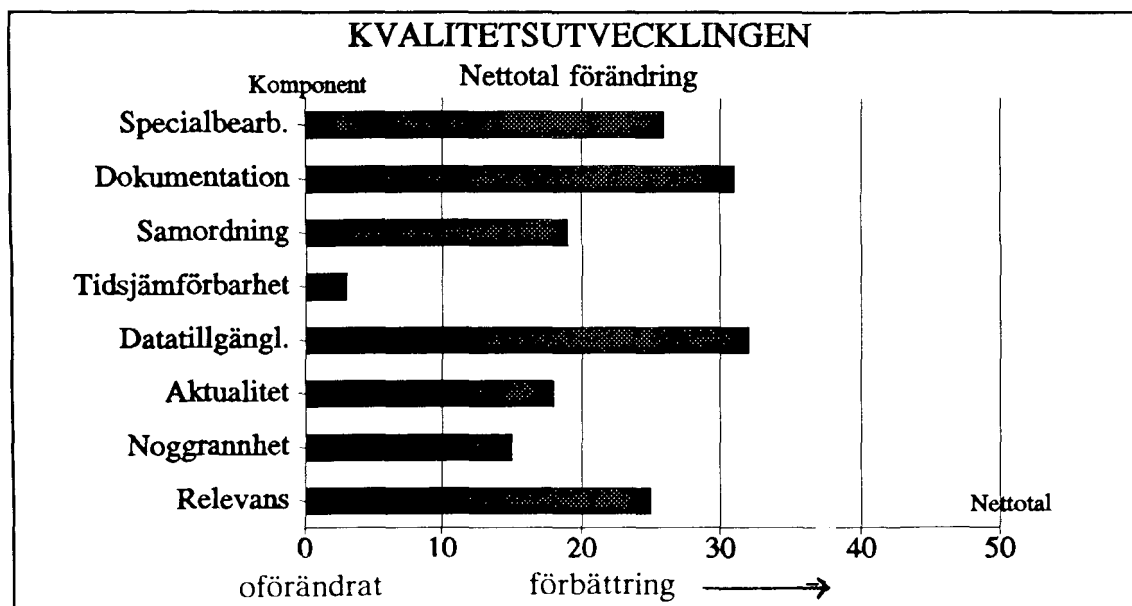
- Särskilt stora och frekventa **förbättringar i kvalitetsavseende** rapporteras för komponenterna Datatillgänglighet, Teknisk dokumentation och Möjligheter till specialbearbetningar. Mellan var tredje och var fjärde produkt anger förbättringar i dessa avseenden. När det gäller datatillgänglighet är det främst publikationsinnehållet, men också den allmänna servicen till användarna som blivit bättre, allt enligt de produktansvarigas bedömningar.

- **Försämringar i kvalitetsavseende** har angetts ganska sparsamt. Det är i första hand för komponenterna Noggrannhet och Jämförbarhet över tiden som en del produkter anges har blivit sämre. Inom noggrannheten är det främst objektbortfall och partiellt bortfall som lett till försämrad kvalitet.

- **Situationen varierar** enligt enkäten mellan olika avdelningar och statistikprogram. Det är dock knappast möjligt att direkt av enkäten dra några mera definitiva slutsatser om eventuellt systematiska skillnader inom verket. Skillnader kan också iakttas mellan stora och små produkter. Resultaten påverkas dock inte i någon avgörande mån om produkterna vägs med hänsyn till sin aktuella kostnad i stället för som nu gjorts med lika vikter.

Huvudresultaten från enkäten illustreras i nedanstående två figurer.

Genomgången av **aktualitet och punktlighet** i SCBs publicering under 1989 ger vid handen att av månadsstatistiken kommer 39 procent ut inom en månad efter referensperiodens slut, medan 6 procent utges efter mer än tre månader. Av årsstatistiken kommer 29 procent ut inom ett halvår, medan samma andel (29%) uppvisar en eftersläpning i redovisningen på mer än ett år.

Av de 695 publikationer som gavs ut 1989 kom 37 procent ut i tid, dvs senast då de angetts i publiceringsplanen (Statistik 1989). 22 procent var försenade med upp till en vecka, 15 procent mellan en och fyra veckor, och 19 procent mer än fyra veckor. Situationen varierar markant mellan olika avdelningar samt mellan olika typer av publikationer.

I genomgången av **driftservicen** vid SCB noteras bla. att problemen med bortfall ökade radikalt i och med den sk Metropolitdebatten 1986. Sedan dess har bortfallet sjunkit något, men ligger fortfarande på en högre nivå än innan. I undersökningar som baseras på postenkäter till hushåll och individer erhålls nu en svarsfrekvens på i genomsnitt knappt 65 procent. Som komplement till dessa svar genomförs regelmässigt bortfallsuppföljningar. Avsevärda insatser vidtas dels för att förbättra svarsfrekvensen, dels för att minimera de negativa effekterna av bortfallet.

När det gäller **teknisk utveckling** noteras att införandet av persondatorer i produktionen har inneburit kvalitetsförbättringar i flera olika avseenden. Vidare pekas på insatser för att stärka metodkompetensen inom verket i form av inrättandet av SCB-skolan, inrättandet av två professorer direkt knutna till SCB samt en omfattande seminarie- och publiceringsverksamhet. Samtidigt noteras problem att rekrytera och behålla personal med kvalificerad teknisk kompetens inom dessa för SCB väsentliga områden.

Den genomförda enkätundersökningen avsåg att ge information om kvaliteten i SCBs nuvarande statistikproduktion. Däremot säger den knappast något om eventuella brister i det sortiment av statistisk information som publiceras. Bl.a. denna senare fråga avses bli föremål för fortsatta studier.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Huvudrapport

Förord	i
Sammanfattning	iii
1. Inledning	1
1.1 Bakgrund och syfte	1
1.2 Kvalitetsbegreppet	2
1.3 Rapportens uppläggning	5
1.4 Fortsatt arbete	5
2. Undersökningens uppläggning och genomförande	7
2.1 Dokumentation av generellt kvalitetsarbete	7
2.2 Kvalitetsenkätens uppläggning	7
2.3 Bearbetning och sammanställning av enkät	8
2.4 Resultatens kvalitet	9
3. Statistikproduktionens kvalitet	13
3.1 Verksgemensamma funktioner	13
3.1.1 Några kvalitetsmått på SCBs publicering och service	13
3.1.2 Gemensam driftservice	21
3.1.3 Generella insatser för att förbättra kvaliteten - statistisk metodik, mätteknik, ADB och standarder	25
3.2 SCBs statistikproduktion	28
3.2.1 Relevansen	29
3.2.2 Noggrannheten	30
3.2.3 Aktualiteten	31
3.2.4 Datatillgängligheten	32
3.2.5 Jämförbarhet över tiden	33
3.2.6 Samordning med annan statistik	34
3.2.7 Teknisk dokumentation	35
3.2.8 Möjligheter till specialbearbetningar	36
4. Avdelningsvis redovisning av kvalitetsläge och -utveckling	37
4.1 Avdelningen för arbetsmarknadsstatistik	37
4.1.1 Kvalitetsläget i stort för hela avdelningen	37
4.1.2 Kvalitetsutvecklingen i stort för hela avdelningen	37
4.1.3 Kvalitetsläget inom statistikprogrammen	38
4.1.4 Slutsatser och kommentarer	42
4.2 Avdelningen för areell statistik	44
4.2.1 Kvalitetsläget	44
4.2.2 Kvalitetsutvecklingen	44
4.3 Avdelningen för företagsstatistik	46
4.3.1 Sammanfattning	46
4.3.2 De olika kvalitetskomponenterna	48
4.3.3 Statistikprogrammen	50

INNEHÅLLSFÖRTECKNING (forts)

4.3.4	Slutsatser och kommentarer	51
4.4	Avdelningen för individstatistik	53

Referenser	61
------------	----

Bilagedel

Inledning	1
Tabell över ingående produkter	4
Korsreferens produktnummer - produktnamn	9
Kvalitetsprofiler kvalitetsläget 1990	11
Tabell 1: Läget och utvecklingen för huvudkomponenter	28
Tabell 2: Detaljläget	36
Tabell 3: Detaljutvecklingen	44
Tabell 4: Kvalitetsläget och utvecklingen statistikprogram	52
Enkätformulär	55
Direktiv för gruppen	60

1. INLEDNING

1.1 Bakgrund och syfte

En arbetsgrupp tillsattes genom GD-beslut 1990-01-16 för att utarbeta SCBs kvalitetsrapporter. Gruppens uppdrag omfattar följande tre punkter:

att utarbeta förslag till riktlinjer för utformningen dels av kvalitetsrapporten avseende budgetåret 1989/90, dels av en redovisning av kvalitetsförändringarna för hela treårsperioden 1987/88 - 1989/90,

att utarbeta motsvarande förslag för den årliga rapporteringen därefter och

att utreda det eventuella behovet av att revidera MIS 1979:8 och MIS 1983:1.

I arbetsgruppen ingår en representant för var och en av avdelningarna vid SCB samt en representant för RADA-projektet. Gruppen består av följande medlemmar:

AM-avdelningen	Monica Rennermalm	
A-avdelningen	Urho Karvonen	
D-avdelningen	Roland Blom	
F-avdelningen	Anita Ullberg	
I-avdelningen	Ingrid Lyberg	
S-avdelningen	Nils Welander	
U-avdelningen	Jan Eklöf	ordf
	Jan Wretman	sekr
	Per Nilsson	utredningsman
RADA-gruppen	Rune Sandström	

Arbetet skall enligt beslutet bedrivas i sådan takt att kvalitetsrapporten för 1989/90 och bedömningen av utvecklingen under hela perioden 1987/88 - 1989/90 kan redovisas senast i slutet av juni 1990. Övriga delar av utredningsuppdraget bör avslutas omkring årsskiftet 1990-91.

Enligt GD-beslutet är kvalitetsrådet styrgrupp för arbetsgruppen och gruppens förslag skall behandlas av kvalitetsrådet och av RADA-gruppen före GD-beslut.

Som utgångspunkt för gruppens arbete har gällt att en samlad kvalitetsenkät genomförs på verket under våren 1990. Denna tar sikte på att samla in information avseende dels kvalitetsläget, dels kvalitetsutvecklingen under perioden 1987/88 -- 1989/90 för SCBs produkter. Klassificeringen av kvalitetskomponenter skall ansluta till den struktur som användes vid förra årets RADA-enkät. Benämningarna på (del)komponenter kan vid behov ändras för att anknyta så nära som möjligt till den terminologi som är vanligen förekommande på verket.

Som komplement till den produktvisa enkäten görs även en kvalitetsredovisning från

de funktionella avdelningarna som tar sikte på att belysa generellt verkande kvalitetsinsatser. Tillsammans ska detta material användas för att ta fram SCBs kvalitetsrapport 1990 (med i huvudsak en beskrivning av kvalitetsläget) samt för de behov som föreligger i verkets produktivitetsarbete (kvalitetsutvecklingen 1987/88 -- 1989/90).

1.2 Kvalitetsbegreppet

Frågor avseende kvalitetsaspekter på den statistik som produceras vid SCB har varit föremål för diskussion under lång tid. I rapporten Riktlinjer för kvalitetsredovisning av statistik, MIS 1979:8, preciseras den begreppsbildning som nu gäller för kvalitetsredovisning. Under senaste året har förnyade diskussioner om kvalitetsbegreppet ägt rum vid verket. Ett vidgat begrepp anpassat för verkets resultatanalys och första gången använt i SCBs förslag till 3-årsplan, Statistik 93 har tagits fram (Sandström 1990, Förslag till ett reviderat kvalitetsbegrepp). Begreppsfrågorna har diskuterats i såväl kvalitetsrådet som i SCBs vetenskapliga råd.

Ett kvalitetsbegrepp kan definieras från många alternativa utgångspunkter och perspektiv. Ett sätt är att utgå från egenskaper i den färdiga statistikprodukten, ett annat att studera felkällor i produktionsprocessen som påverkar kvaliteten. Det har visat sig svårt att finna en enhetlig och helt konsistent struktur. Möjligheterna till kvalitetsanalys torde även skilja sig mellan primära produkter och mera sammansatt statistik. För statistikproduktion finns exempel på kvalitetsbegrepp som används reguljärt i bl.a. Canada (Statistics Canada 1985) och USA (Young, 1987). Denna senare tar i första hand sikte på precision och tillförlitlighet, men även komponenter såsom teknisk dokumentation och datatillgänglighet beaktas.

En mera definitiv bedömning av kvaliteten i SCBs producerade statistik kan bara göras i samband med dess faktiska användning. Det innebär att statistikens kvalitet i vid bemärkelse bör bedömas i samband med statistikens funktion för att belysa samhällsfrågor och lösa användarnas problem, dvs. statistikens förmåga att fungera som beslutsunderlag.

Enligt direktiven skall årets kvalitetsenkät utgå från den definition av kvalitetsbegreppet som användes i Statistik 93, samt de diskussioner inom verket som förekommit sedan dess. Vid förra årets kvalitetsenkät fokuserades intresset till noggrannhetsaspekter på statistiken. Denna gång har ett bredare angreppssätt utnyttjats, och bedömningar avseende samtliga definierade komponenter har samlats in. Vidare redovisades i huvudsak en lägesbeskrivning av kvalitetssituationen i förra årets rapport. Innevarande rapport avser att beskriva såväl läget som förändringen under senaste treårsperioden.

De inledande diskussionerna i arbetsgruppen har resulterat i följande tentativa operationalisering av kvalitetsbegreppet. Kvaliteten bryts ner i nedanstående 8 huvudkomponenter. Fyra av dessa bryts i sin tur ner i ett antal delkomponenter enligt nedan.

Kvalitetskomponenter

Relevansen

- Population och objekt
- Variabelinnehåll
- Detaljeringsgrad i redovisning
- Analytiska innehåll
- Periodicitet
- Referensperiod

Noggrannheten

- Täckningsfel
- Objektbortfall
- Partiellt bortfall
- Urvalsfel
- Mät- och bearbetningsfel

Aktualiteten

- Preliminär redovisning
- Definitiv redovisning
- Punktlighet

Datatillgängligheten

- Spridning
- Publikationsinnehåll
- Kvalitetsdeklaration
- Tillgänglighet i databaser
- Service

Jämförbarhet över tiden (tidsseriekvalitet)

Samordning med annan statistik

Teknisk dokumentation

Möjligheter till specialbearbetningar (informationspotential)

Komponenterna under rubriken **relevans** avser hur **användarna uppfattar statistiken** för respektive behov. Då uppgifterna används för olika syften uppmanades respondenten att precisera bristerna för respektive användning. **Population och objekt** avser dels hur den grupp objekt vi vill undersöka är definierad i relation till användarnas önskemål, dels hur undersökningsobjekten i sig är definierade. Exempel på det senare är att arbetsställe och hushåll kan definieras på olika sätt. Med **analytiska inslag** avses t.ex. säsongs- och dagkorrigerings av data, åldersstandardisering, fastprisberäkning. **Periodicitet** avser de perioder/tidpunkter som skattningar tas fram för. För registerprodukter avses här uppdateringsfrekvens. **Referensperiod** syftar på den tidpunkt/period som statistiken avser.

Komponenterna under rubriken **noggrannhet** avser olika feltyper. Tillsammans utgör dessa komponenter totalfelet. Det rör sig dels om systematiska fel dels om slumpmässiga fel.

Med **aktualitet** avses tiden från referenstidpunkt/period till presentation av resultat för preliminär och definitiv statistik. **Punktlighet** syftar på hur bra angivna presentationstidpunkter hålls.

Datatillgänglighet syftar på användarnas möjligheter att ta del av framtagna statistik. Med **spridning** avses i vad mån olika kanaler och medier används för att nå ut till användarna. **Service** avser SCBs förmåga att vara tillgänglig för olika tjänster och förfrågningar.

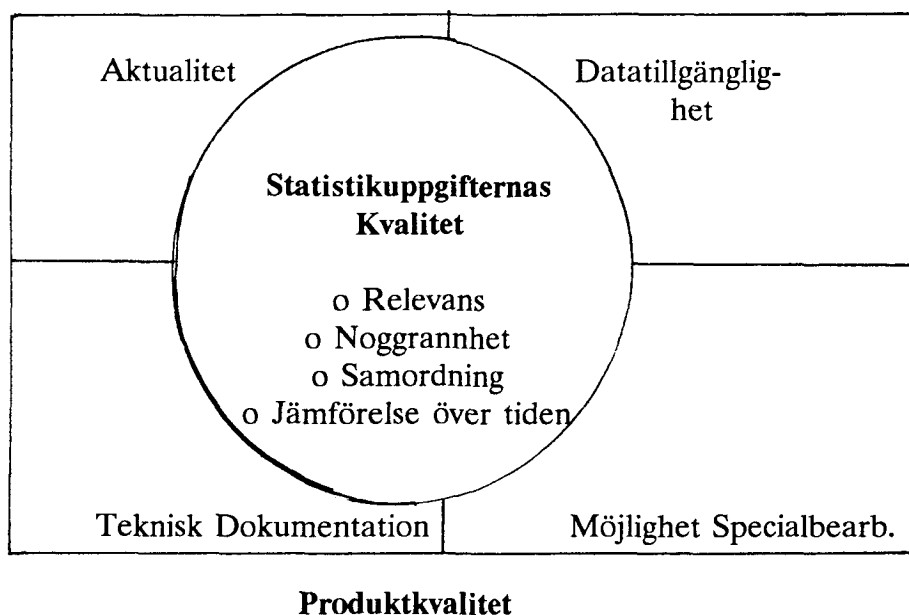
Jämförbarhet över tiden avser i vad mån det är möjligt att sammanlänka uppgifter från olika undersökningstillfällen och dra slutsatser om eventuella förändringar. Brister i detta avseende kan orsakas av bl.a. ändrade definitioner och av ändrade metoder i statistikprocessen.

Med **samordning** avses i vad mån det är möjligt att kombinera uppgifter från olika statistikgrenar. Brister i samordning kan orsakas av att skilda definitioner eller metoder används i olika undersökningar.

Teknisk dokumentation avser dels produkt- och processbeskrivningar, dels särskild kvalitetsdokumentation t.ex. i form av analyser av olika felkällors förekomst och effekter. Denna behöver inte vara publicerad särskilt. Det räcker att den är tillgänglig i direkt anslutning till statistikproduktionen.

Möjligheter till specialbearbetningar (informationspotential) uttrycker hur mycket och hur lätt ytterligare information, utöver den publicerade, skulle kunna tas fram och presenteras (t.ex. i form av att genomföra uppdrag).

Det inbördes sambandet mellan de olika komponenterna framgår något ytterligare nedan.

1.3 Rapportens uppläggning

Syftet med årets kvalitetsrapport är att ge underlag för att bedöma kvalitetsläget i SCBs statistik, för uppföljning av de åtgärder som SCB vidtagit för att höja produkternas kvalitet och för att prioritera framtida insatser inom området. Rapporten skall också kunna tjäna som underlag då SCBs rapport till regeringen om verkets resultatutveckling under perioden 1987/88 -- 1989/90 tas fram. Det betyder att rapporten vänder sig till såväl verksledningen, ledningarna för avdelningar och enheter, som till produktansvariga. Förhoppningen är också att rapporten ska vara av värde för externa användare av SCBs statistik.

Kvalitetsrapporten består av två delar. Denna huvudrapport innehåller i kapitel 2 en redovisning av kvalitetsenkäten. Kapitel 3 består av två huvudavsnitt. I det första ges en redovisning av generellt verkande kvalitetsinsatser samt kvalitetsläget för publicering och allmän service, liksom för driftstödet. I andra avsnittet presenteras huvudresultaten av SCBs kvalitetsenkät 1990. I kapitel 4 ges sedan resultat vad avser kvalitetsläge och -utveckling för respektive ämnesavdelning. Redovisningen i kapitlet görs på statistikområde eller annan för avdelningen meningsfull indelning.

Bilagedelen innehåller först en lista på samtliga produkter som ingår i enkäten. Sedan följer kvalitetsprofiler för varje enskild produkt som lämnat bearbetningsbara svar. I fyra tabeller följer därefter enkätresultaten produkt för produkt. Första tabellen redovisar svaren på huvudkomponenter, såväl läget som utvecklingen. I tabell 2 presenteras läget för varje detaljkomponent, medan tabell 3 innehåller motsvarande uppgifter för utvecklingen under den senaste treårsperioden. Bilagedelen avslutas med en tabell där enkätresultaten per statistikområde redovisas.

1.4 Fortsatt arbete

Denna rapport utgör etapp ett i kvalitetsgruppens arbete. Arbetet med återstående frågor som ålagts gruppen kommer enligt plan att pågå under resten av kalenderåret 1990.

Avsikten är att i nästa etapp komplettera bilden av kvaliteten med synpunkter från externa användare av SCBs statistik. Vidare planeras en ytterligare precisering av kvalitetsbegrepp för framtida användning inom verket. Behovet av en eventuell översyn av nuvarande regler för kvalitetsredovisning, MIS 1979:8 (Riktlinjer för kvalitetsredovisning av statistik) samt MIS 1983:1 (Policy för användarorienterad kvalitetsredovisning av statistik) ska också utredas.

Kvalitetsfrågorna i statistiken har ytterligare accentuerats i samband med årets kvalitetsenkät. Omfattande diskussioner om kvaliteten har hållits på sektioner, enheter och avdelningar. Detta faktum i sig torde kunna ha en viss kvalitetshöjande effekt. Samtidigt har observerats att synen på kvalitet och uppfattningen om statistikens användbarhet varierar mycket. Granskningen av de ifyllda uppgifterna har visat att produktansvariga inom verket har en varierande (och i vissa fall rudimentär) referensram för diskussion och hantering av kvalitetsfrågor. Detta torde gälla såväl i begreppets snäva

som mera vida bemärkelse.

Det torde därför finnas behov av att följa upp enkäten i olika former. Som en första insats är avdelningsvisa diskussioner planerade att genomföras tidigt under hösten 1990. Dessa är tänkta att tjäna som startpunkt för arbetet med genomlysningar av SCBs produkter, allt i enlighet med beslut i kvalitetsrådet. Vidare kan det finnas skäl att särskilt titta på behovet av breda seminarier och utbildning i frågor om kvalitetsanalys och kvalitetshöjande åtgärder.

En hel del ytterligare beskrivande material om SCBs statistik har samlats in och dataregistrerats i samband med kvalitetsenkäten. Dessutom finns i primärblanketterna åtskilliga kommentarer som inte databehandlats ännu. Uppgifterna torde ha användning och intresse i flera olika sammanhang. Materialets användning i t.ex. produktbeskrivningar och i samband med planeringen av särskilda översyner bör uppmärksammas.

RADA-gruppen kommer att ansvara för den fortsatta bearbetningen och redovisningen av förändringsdata.

2. UNDERSÖKNINGENS UPPLÄGGNING OCH GENOMFÖRANDE

2.1 Dokumentation av generellt kvalitetsarbete

Inom varje enskild statistikprodukt vidtas normalt olika åtgärder i kvalitetshöjande syfte. Men därutöver vidtas också, på mer centralt håll inom verket, s k generella kvalitetshöjande åtgärder, avsedda att (ibland indirekt eller på längre sikt) höja kvaliteten hos hela eller stora delar av produktionen. Sådant generellt kvalitetsarbete bedrivs dels inom de funktionella avdelningarna (S, D och U), dels inom ämnesavdelningarna (speciellt deras metodfunktioner).

I denna kvalitetsrapport beskrivs delar av det generella kvalitetsarbetet vid SCB. Avsnitt 3.1.1 behandlar arbete i samband med publicering och service, avsnitt 3.1.2 behandlar datainsamling, intervjuarbete och databehandling, och avsnitt 3.1.3 behandlar metodarbete inom områdena statistik, mätteknik, ADB och standarder. Dessa avsnitt har skrivits av representanter för S-, D- och U-avdelningarna. Detta skall ses som komplement till kvalitetsenkäten.

2.2 Kvalitetsenkätens uppläggning

Information om kvaliteten hos verkets statistikprodukter har samlats in genom den s k kvalitetsenkäten. Information önskades om alla reguljära statistikprodukter som existerat under åtminstone en del av treårsperioden 1987/88 - 1988/89 och som inte nedlagts under perioden. En lista omfattande 165 statistikprodukter sammanställdes, avsedd att innehålla samtliga produkter om vilka man önskade information. Av dessa 165 produkter är största delen anslagsfinansierade, medan en mindre del (cirka ett halvdussin) är uppdragsfinansierade produkter av reguljär karaktär. Uppdragsfinansierade engångsundersökningar ingår inte. De 165 produkterna svarar tillsammans för drygt 80 procent av SCBs totala budget.

Till produktansvariga för varje produkt på listan sändes en enkätblankett, avsedd att fyllas i av denna eller denne. Utsändning av blanketter skedde på vissa avdelningar i två steg, varvid blanketter först sändes till varje ämnesavdelnings representant, vilken därefter skötte om utdelning till de produktansvariga. På andra avdelningar sändes blanketter direkt till de produktansvariga utan att passera någon avdelningsrepresentant. På alla avdelningar hade dessförinnan de produktansvariga informerats av avdelningsrepresentanten om den kommande enkäten.

Enkätblankettens utseende framgår av bilagedelen till denna rapport. Syftet var att för varje produkt erhålla uppgifter dels om nuläget beträffande kvaliteten, dels om kvalitetsutvecklingen under den senaste treårsperioden. För att fånga upp olika aspekter av kvalitetsbegreppet begärdes på blanketten uppgifter avseende de åtta tidigare nämnda kvalitetskomponenterna (relevans, noggrannhet, aktualitet, datatillgänglighet, jämförbarhet över tiden, samordning med annan statistik, teknisk dokumentation och möjligheter till specialbearbetningar), varav de fyra första dessutom var indelade i ett antal delkomponenter.

Vid frågorna om nuläget gällde det att för varje komponent (delkomponent) på en femgradig skala ange huruvida bristerna var "inga" (skalvärde 0), "små" (skalvärde 1), "vissa" (skalvärde 2), "stora" (skalvärde 3) eller "mycket stora" (skalvärde 4). Vid frågorna om kvalitetsutvecklingen 1987/88 - 1989/90 fanns tre svarsalternativ, "förbättring" (skalvärde +), "oförändrat" (skalvärde 0) och "försämring" (skalvärde -). Förutom de nämnda svarsalternativen fanns också alternativet "ej relevant". I de fall där uppgifter begärdes för delkomponenter, gällde det också att lämna ett sammanfattande svar för huvudkomponenten som helhet.

På blanketten fanns också utrymme att lämna en kort kommentar till varje fråga. Av anvisningarna framgick att så snart en kvalitetsförändring (dvs förbättring eller försämring) redovisades, skulle denna specificeras i kommentarfältet.

Av anvisningarna till blanketten framgick vidare att med kvalitet avsågs kvalitet ur användarsynpunkt: uppgiftslämnaren skulle vid ifyllandet av blanketten försöka bedöma hur användarna uppfattade statistikens kvalitet.

På blanketten fanns även utrymme att redovisa vidtagna, pågående och beslutade åtgärder som ansågs påverka kvaliteten, samt utrymme för övriga kommentarer och synpunkter.

Ifyllandet av enkätblanketten skedde ute på varje produkt, i många fall som ett lagarbete med hela produktens personal medverkande. Avdelningsrepresentanten fanns också tillgänglig för att besvara eventuella frågor.

De ifyllda blanketterna lämnades till respektive metodstatistiker, som granskade materialet. I vissa fall togs därefter förnyad kontakt med den produktansvarige för komplettering eller korrigering av uppgifter. Slutligen lämnades de ifyllda blanketterna för central registrering till U-avdelningen.

2.3 Bearbetning och sammanställning av enkät

På U-avdelningen registrerades data med hjälp av persondator. Sammanställning av tabeller och diagram för rapporten gjordes likaså med persondator. För de s k kvalitetsprofilerna krävdes dessutom en del manuellt arbete.

Vid beräkning av "genomsnittsprfiler" för avdelningar prövades både ovägda medelvärden och vägda medelvärden med produktkostnaden som vikt. Eftersom båda beräkningsmetoderna gav mycket lika resultat, redovisas endast ovägda medelvärden i rapporten.

I den skapade databasen finns även en del uppgifter som inte redovisas i denna rapport. De verbala kommentarerna som lämnades på enkätblanketten har inte dataregistrerats, men finns naturligtvis tillgängliga i själva blankettmaterialet.

Ett antal statistiska mått har beräknats med utgångspunkt från grundmaterialet. I tabeller och diagram anges således **genomsnittliga bristnivåer**. Dessa är beräknade som aritmetiska medeltal för ingående produkter. Varje produkt har härvid givits samma vikt.

Ett högt värde betyder stora brister (maximum 4.0), och ett lågt värde små brister (minimum 0.0). Måttet **nettotal** har vidare tagits fram för att erhålla ett enkelt samlat uttryck på förändringarna över treårsperioden. Nettotalet är definierat som antalet produkter med förbättring minus antalet med försämring uttryckt som andel av det totala antalet produkter. Värdet 100 på nettotalet innebär att samtliga produkter förbättrats i kvalitetsavseende, och 0 att läget är oförändrat totalt sett (lika många har förbättrats som försämrats). Ett negativt värde anger att antalet försämringar överskrider antalet förbättringar.

2.4 Resultatens kvalitet

Kvalitetsenkäten är i sig en statistisk undersökning med sina egna kvalitetsproblem. Sammanfattningsvis kan man säga att enkätens stora kvalitetsproblem har att göra med dess egen relevans och noggrannhet.

Vad gäller enkätens relevans kan man fråga sig: Är detta vad användarna (dvs SCBs ämnesavdelningar och verksledning) behöver? Närmare bestämt är det variabelinnehållets relevans man kan diskutera: Är det just denna typ av resultatsammanställning, baserad på just denna uppsättning av undersökningsvariabler, som svarar mot vad användarna vill veta för att kunna planera verksamheten?

Vad gäller enkätens noggrannhet är det mätfelet som är problemet: Det är svårsmätbara saker som mäts, och det finns utrymme för subjektivt tyckande och individuella variationer från respondenternas sida. Ett rimligt antagande är att i den mån bedömningarna är behäftade med systematiska "fel" handlar det mera om skönsmålningar än om svartmålningar av situationen.

Vi skall här kortfattat kommentera några faktorer av betydelse för bedömning av kvalitetsenkätens egen kvalitet.

Först kan konstateras att det är långtifrån självklart vad kvalitetsbegreppet egentligen skall innehålla och hur kvaliteten skall mätas. Man kan ha en vidare eller snävare definition av vad som menas med "kvalitet hos en statistisk produkt", och man kan även strukturera begreppet på olika sätt. Det kvalitetsbegrepp som använts i kvalitetsenkäten ansluter som tidigare nämnts i det stora hela till det som användes i RADA-enkäten 1989, med en nedbrytning av kvalitetsbegreppet i de 8 ovan presenterade huvudkomponenterna varav fyra brutits ned ytterligare i delkomponenter.

Man kan säga att vi i kvalitetsenkäten försökt få en helhetsbild av kvaliteten genom att försöka fånga upp många olika aspekter av begreppet kvalitet. Vi har härvid fått lita till mer eller mindre subjektiva bedömningar från uppgiftslämnarnas sida. Ett radikalt annorlunda alternativ hade varit att bara samla in "hårddata" av typ "observerat antal inträffanden av det ena eller det andra slaget". Uppgiftslämnandets subjektiva inslag skulle härigenom ha minskat, men till priset av att det skulle bli svårt att av de sålunda erhållna uppgifterna få en heltäckande bild av kvaliteten.

Enligt anvisningarna till enkäten skulle uppgiftslämnaren ange hur han eller hon bedömde

att statistikanvändarna uppfattade statistikens kvalitet. Uppgiftslämnaren skulle alltså försöka fungera som en sorts ställeföreträdande statistikanvändare. Vid tolkning av enkätresultaten måste man komma ihåg att statistikanvändarna inte själva tillfrågats. Kunskapen om statistikanvändarna varierar från produkt till produkt (i några enstaka fall finns ju faktiskt statistikanvändarna inom huset). Det har också ifrågasatts om inte uppgiftslämnarnas bedömning av kvalitetsbrister i en del fall är baserade på vad som skulle kunna uppnås med ökade resursinsatser snarare än på vilken kvalitet användarna behöver. Avsikten är att för ett mindre urval produkter under hösten ta kontakt med statistikanvändare och jämföra deras synpunkter på kvaliteten med vad som kom fram i enkätsvaren.

Som redan antytts, är mätskalorna något osäkra, varför resultatredovisningens aggregeringar och medelvärden måste tolkas med försiktighet. Vid frågorna om nuläget gällde det att bedöma bristernas storlek på en femgradig skala från "inga" (skalvärde 0) till "mycket stora" (skalvärde 4). Olika personer kan mena olika saker med t ex "små brister". En del uppgiftslämnare angav också spontant att de upplevde sina egna svar som mycket subjektiva. Dessutom blev en del uppgiftslämnare förvirrade av skalans riktning, med "0" för bra och "4" för dålig kvalitet. Speciellt frågan om möjligheter till specialbearbetning vållade en del problem.

Allmänt sett torde gälla att bedömningarna är något väl positiva vad avser faktiska brister. Som ett exempel på detta kan noteras att för tre av fyra produkter anges inga eller enbart små brister vad avser punktlighet. Samtidigt framgår det av den särskilda punktlighetsstudien (avsnitt 3.1.1) att två av tre produkter är försenade i relation till vad som utlovats.

Vid frågorna om utvecklingen 1987/88 - 1989/90 fanns tre svarsalternativ, "förbättring", "oförändrat" och "försämring". Här skall egentligen inte finnas något utrymme för subjektivitet eftersom uppgiften är att redovisa faktiskt gjorda åtgärder eller faktiskt registrerade kvalitetsförändringar. I praktiken måste dock konstateras att även här finns utrymme för viss subjektivitet och individuella variationer. Hur stor förändring ska t.ex. krävas för att det ska markeras i enkäten? En rimlig förmodan är dock att det varit lättare att svara någorlunda "objektivt" på frågorna om utvecklingen än på frågorna om nuläget.

Enkätblanketten med tillhörande anvisningar för uppgiftslämnaren hade provats på SCBs nystartade mättekniska laboratorium och synpunkter från detta prov har beaktats i den slutliga utformningen av undersökningen.

Undersökningens täckningsfel torde vara mycket litet. Listan över i undersökningen ingående produkter framställdes i nära samarbete med ämnesavdelningarnas representer och blev föremål för flera revideringar innan den fastställdes. Målpopulationen utgörs av samtliga reguljära statistikprodukter som producera(t)s under perioden 1987/88 - 1989/90. Av undersökningstekniska skäl uteslöts några enstaka produkter från den lista som togs fram. Eftersom mer än 80 procent av SCBs budget dock täcks in torde detta faktum knappast kunna snedvridera resultatet.

Eftersom undersökningen var en totalundersökning, finns inget urvalsfel.

Bortfallsfelet är obetydligt. Objektsbortfallet utgörs av 3 produkter, från vilka inget enkätsvar erhöles. Det partiella bortfallet är också obetydligt. Av enkätens sammanlagt 54 frågor är det 25 stycken utan partiellt bortfall, medan 22 frågor har ett partiellt bortfall på en produkt, och 7 frågor har ett partiellt bortfall på 2 produkter. Om vi ser på datamatriken (av ordning 162 x 54) för de svarande 162 produkterna, kan vi säga att av dess totalt 8748 celler är 36 stycken tomma på grund av bortfall. Det kan anmärkas att svarsalternativet "ej relevant" använts i något varierande omfattning, och att svaret "ej relevant" i några fall kanske borde tolkas som ett partiellt bortfall.

Ett visst inslag av fel vid dataregistreringen kan inte uteslutas. Någon systematisk kontrollstansning har inte gjorts. Däremot har konsistenstester genomförts med hjälp av datorstöd.

3. STATISTIKPRODUKTIONENS KVALITET

Detta kapitel är indelat i två huvudavsnitt. I det första redovisas läget i kvalitetsavseende mera generellt, samt några aktuella åtgärder för att förbättra kvaliteten. I det andra huvudavsnittet redovisas resultaten av kvalitetsenkäten för verket som helhet.

3.1 Verksgemensamma funktioner

Detta avsnitt innehåller tre rapporter som beskriver mera generella kvalitetsaspekter på SCBs verksamhet. I det första redovisas publicering och service, i det andra drift och i det tredje utvecklingsinsatser inom statistisk metodik, mätteknik, ADB och standarder.

3.1.1 Några kvalitetsmått på SCBs publicering och service

Inledning

SCBs publicering och allmänna service kan mätas med flera olika kvalitetsmått. De mått som redovisas i det följande avser:

- aktualiteten i SCBs SM och blå böcker
- punktligheten i SCBs publikationsutgivning
- punktligheten vid uppdragsleveranser
- tillgänglighet i telefon

Måtten på publikationernas aktualitet och punktlighet har tagits fram genom nyligen genomförda undersökningar medan de två övriga måtten har valts bl a med hänsyn till vilket underlag som funnits tillgängligt.

Resultaten presenteras i det följande kortfattat i form av främst procenttal. Rapporter rörande publikationernas aktualitet och punktlighet som också innehåller absoluta tal finns på S/PUB.

De redovisade måtten ger en lägesbeskrivning. Avsikten är att upprepa mätningarna varje år så att det i fortsättningen blir möjligt att studera utvecklingen på de berörda områdena.

Som en allmän bakgrund till redovisningen av kvalitetsmåtten presenteras också några nyckeltal om SCBs publicering och service.

Några nyckeltal

Publikationer 1988/89

Antal titlar	700
Antal distribuerade exemplar	515 000
- Sålda	290 000
- Utbytes, internt och gratis	225 000
Antal betalande abonnenter	9 000

Centrala databaser 1989/90

Antal matrisuttag	14 700
- Externt	7 000
- Internt (exkl S/SDB)	6 200
- Demonstration	1 500
Antal logonkoder	821
- Externt	431
- Internt (exkl S/SDB)	333
- Demonstration	57
Antal kontrakt	283
- Externt	233
- Demonstration (inkl SOSBAS m fl)	50

Pressmeddelanden 1988/89

Antal pressmeddelanden	279
Artiklar i AB, Expr DN och SvD där SCB nämns	185

Upplysningstjänsten 1988/89

Antal förfrågningar	17 000
Antal besvarade brev	1 200
Antal besök, kurser	175

Bibliotek 1988/89

Antalet utlånade publikationer	47 200
Antal besök	6 000

Arkiv 1988/89

Antal framtagna volymer för forskarservice	48 200
Antal forskarbesök	4 200

Aktualitet i SM och blå böcker 1989

Resultaten av SCBs produktion offentliggörs förutom i publikationer även i pressmed-

delanden och databaser. Den här redovisade undersökningen har begränsats till publikationer som redovisar resultat från den löpande statistikproduktionen. Närmare bestämt redovisas aktualiteten hos SCBs SM och blå böcker eller motsvarande böcker av sifferredovisande karaktär vilka enligt SCBs publiceringsplan (Statistik 89) skulle ges ut 1989 (exkl ett fåtal klassificerade som nedlagda) samt sådana publikationer av denna kategori som därutöver utgivits 1989.

Aktualiteten har mätts som skillnaden mellan faktisk utsändningstidpunkt och den tidpunkt/period statistiken avser. Med faktisk utsändningstidpunkt avses den dag då publikationen lämnades till S/UTD för distribution till användaren. Om statistiken avser månad, kvartal eller år har aktualiteten mätts som skillnaden mellan den faktiska utsändningstidpunkten och den sista dagen under månaden, kvartalet resp året.

Uppgifter om faktiska utsändningstidpunkter har erhållits från S/UTD i Örebro. Uppgifter om den tidpunkt/period som statistiken avser har kunnat utläsas av de enskilda publikationerna. Bastalet anger antalet publikationer.

Tabell 3:1 Aktualiteten, Månadsstatistik

Utsändningsdag	Andel publikationer (%)					
	AM	A	I	F	SCB	Bastal
Inom 1 månad	50	50	100	36	39	104
Mellan 1-3 månader	50	50		54	53	141
Mellan 3-6 månader				7	6	16
Utsändningstid okänd				2	2	4
Summa	100	100	100	99	100	265
Bastal	24	24	2	215	265	

Tabell 3:2 Aktualiteten, Kvartalsstatistik

Utsändningsdag	Andel publikationer (%)					
	AM	A	I	F	SCB	Bastal
Inom 3 månader	82	67	73	38	52	64
Mellan 3-6 månader	18	25		47	36	44
Efter 6 månader		8		3	2	3
Utsändningstid okänd			27	11	10	12
Summa	100	100	100	99	100	123
Bastal	22	12	11	78	123	

Tabell 3:3 Aktualiteten, Årsstatistik

Utsändningsdag	Andel publikationer (%)					
	AM	A	I	F	SCB	Bastal
Inom 1 halvår	30	41	17	33	29	67
Mellan 1/2-1 år	30	30	35	29	31	73
Efter 1 år	40	23	35	24	29	68
Utsändningstid okänd		7	13	14	11	25
Summa	100	100	100	100	100	233
Bastal	20	61	89	63	223	

Några kommentarer till tabellerna:

Kategorin "Utsändningstid okänd" avser främst publikationer vilka ej distribuerats genom S/UTD.

Vid tolkning av resultaten kan noteras att en del av den redovisade korttidsstatistiken avser preliminära uppgifter, att vissa procenttal avser små redovisningsgrupper och att skillnader i aktualitet i många fall har naturliga förklaringar. T ex är den befolkningsstatistik som baseras på RTB mer aktuell än resultaten av deklarationsundersökningarna för lantbrukare.

Punktligheten i SCBs publikationsutgivning 1989

Punktligheten har mätts genom att skillnaden mellan faktisk och planerad utsändningstidpunkt har studerats. Med faktisk utsändningstidpunkt avses den dag då publikationen lämnades till S/UTD för distribution till användaren. Om vecka, månad eller halvår angivits som planerad publiceringstid har den planerade publiceringstidpunkten definierats som den sista arbetsdagen under den angivna perioden.

Redovisningen avser de av SCBs publikationer för vilka uppgift om publiceringstid angivits i SCBs publiceringsplan (Statistik 89).

Uppgifter om planerade publiceringstider har hämtats från Statistik 89 och uppgifter om faktiska utgivningstidpunkter har erhållits från S/UTD.

Tabell 3:4 Punktligheten, Samtliga publikationer

Utsändning	Andel publikationer (%)				
	SM, blå böcker	Årsböc- ker mm	Tidsk- rifter	Övriga	Samt- liga
I tid	37	22	68	13	37
Försenade					
- högst 1 vecka	24		16		22
- 1-4 veckor	17		3		15
mer än 4 veckor	18	35	13	47	19
Utsändningstid okänd	4	43		40	7
Summa	100	100	100	100	100
Bastal	612	37	31	15	695

Tabell 3:5 Punktligheten, SM, blå böcker och årsböcker

Utsändning	Andel publikationer (%)				
	Månad	Kvartal	År	Samtliga	Bastal
I tid	44	27	33	36	234
Försenade					
- högst 1 vecka	35	27	10	23	149
- 1-4 veckor	16	22	13	16	104
- mer än 4 veckor	4	15	35	19	121
Utsändningstid okänd	1	10	10	6	41
Summa	100	100	100	100	100
Bastal	263	123	263	649	

Tabell 3:6 Punktligheten, SM och blå böcker

Utsändning	Andel publikationer (%)					
	AM	A	I	F	SCB	Bastal
I tid	61	37	39	32	37	226
Försenade						
- högst 1 vecka	13	27	10	30	24	149
- 1-4 veckor	9	14	14	20	17	104
- mer än 4 veckor	16	22	29	14	18	108
Utsändningstid okänd	2		7	5	4	25
Summa	101	100	99	101	100	612
Bastal	64	97	97	354	612	

Tabell 3:7 Punktligheten, Årsböcker m fl

Utsändning	Andel publikationer (%)					
	AM	A	I	F	SCB	Bastal
I tid			50	14	22	8
Försenade						
- högst 1 vecka						0
- 1-4 veckor						0
mer än 4 veckor	75	100	50	14	35	13
Utsändningstid okänd	25			71	43	16
Summa	100	100	100	99	100	37
Bastal	4	2	10	21	37	

Några kommentarer till tabellerna:

Till gruppen "SM och blå böcker" har förutom SM och blå böcker även förts andra publikationer av sifferredovisande karaktär.

Till gruppen "Årsböcker m fl" har förutom traditionella årsböcker även förts temapublikationer och andra publikationer som innehåller förädlad information.

Till gruppen "Övriga" har förts ej sifferredovisande publikationer av typ produktbeskrivningar.

Gruppen "Försenade mer än 4 veckor" avser utöver publikationer för vilka uppgifter om förseningens längd funnits även sådana publikationer som planerats bli utgivna 1989 men

ej givits ut t o m mars 1990 samt ett fåtal publikationer som klassificerats som nedlagda.

Gruppen "Utsändningstid okänd" avser främst publikationer som ej distribuerats genom S/UTD.

Observera slutligen att i de fall vecka, månad eller halvår angivits som planerad publiceringstid så har denna definierats som den sista arbetsdagen under resp period. Alternativt kunde man ha definierat publiceringstidpunkten som mittdagen under resp period och därmed fått ett annorlunda mätresultat.

Punktlighet vid uppdragsleveranser 1988

En undersökning av SCBs uppdragskunder genomfördes av I/UI hösten 1988 på uppdrag av S/IM. En enkät skickades ut till 441 uppdragskunder och 353 eller 80 % besvarade den. De uppdragstyper som undersökningen avsåg var i första hand specialbearbetningar men även uppdragstyperna statistiska undersökningar, statistisk konsultation och datainsamlingstjänster förekom i urvalet.

Tabell 3:8 Leveranstider för uppdrag

Leveranstid	Antal uppdrag	
	Procent	Bastal
I tid	62	275
Försenade		
högst en vecka	1	5
1-4 veckor	8	35
mer än 4 veckor	4	17
uppgift saknas	1	3
Uppgift saknas	4	18
Bortfall	20	88
Summa	100	441

Källa: SCBs kundstudie - en presentation av resultaten (hösten 1988)

Några kommentarer till tabellen

Underlaget till tabellen baserar sig på svaren på en av frågorna i undersökningen av SCBs uppdragskunder. Bortfallet i undersökningen var 20%. Därutöver svarade inte 4% på den fråga tabellen avser och 1% angav ej förseningens längd. Vidare var frågorna i undersökningen ej utformade exakt så som de redovisas i tabellen.

Tillgänglighet i telefon 1989

Arbetsgruppen för bättre telefonservice genomförde våren 1989 i samarbete med televerket en trafikmätning avseende SCBs telefonservice. Under en tvåveckorsperiod mätte televerket inkommande externa samtal till SCBs telefonväxel.

Tabell 3:9 Medelsvarstid i växel

Stockholm	16 sek
Örebro	10 sek

Källa: Förbättrad telefonservice "Svar inom 6 sekunder" (Arbetsgruppen för bättre telefonservice 1989-09-24)

Tabell 3:10 Framkomlighet i telefon

	Antal externa samtal i %	
	Stockholm	Örebro
Övergivna samtal. Kunden lägger på luren (ingen kodning, lång svarstid i växel)	17	9
Återanrop tillbaka till växel (ingen kodning)	19	16
Totalt antal samtal som ej kom fram	36	25

Källa: Förbättrad telefonservice "Svar inom 6 sekunder" (Arbetsgruppen för bättre telefonservice 1989-09-24)

3.1.2 Gemensam driftservice

Uppgiftslämnarklimatet

Bortfallet i intervjuundersökningarna har under de senaste tre budgetåren varit präglat av höjningen i samband med den s k metropolitdebatten i början av 1986. I samband med att debatten pågick i massmedia ökade bortfallet påtagligt i flera av undersökningarna. Bortfallet i de större intervjuundersökningarna (AKU, ULF, HIP och PSU) har sedan dess inte kommit ner till de nivåer som gällde före metropolitdebatten. I de fyra stora undersökningarna har andelen "ej anträffade" ökat. Andelen "vägrare" har dock inte förändrats nämnvärt, dvs uppgiftslämnarklimatet verkar inte ha blivit sämre. Av rapporten SCBs Image 1990 (SCB 1990) framgår att andelen personer som svarar ja på frågan om de upplever risk för den personliga integriteten ökade radikalt 1986 (från under 10 % till mer än 30 %). Denna andel har sedan återgått till den tidigare låga nivån. Däremot visar det sig att andelen som svarar kanske på samma fråga ökade från ca 15 % till drygt 40 % vid samma tippunkt, och ligger kvar på denna höga nivå.

I samband med metropolitdebatten startades på verket en aktionsgrupp för uppgiftslämnarfrågor. För D-avdelningens del gav arbetet i gruppen bland annat till resultat att ett endagsseminarium på temat "Offentlighet, säkerhet och sekretess" genomfördes för samtliga intervjuare. Detta bidrog till en kompetenshöjning bland intervjuarna då det gäller säkerhets- och sekretessfrågor. Även intervjuarutbildningen i stort påverkades av detta då delar av innehållet i seminariet numera ingår i grundutbildningen.

Beläggningsnivån har under treårsperioden, då det gäller intervjuarsidan, varit hög. Den förhöjning som skett av andelen "ej anträffade" kan tyda på sämre möjligheter till en grundlig bearbetning. Ett annat tecken som tyder på problem orsakade av hög arbetsbelastning är ökade svårigheter att följa tidsplaner.

I samband med Metropolitdebatten försämrades även svarsfrekvensen i postenkäter till hushåll och individer. Grovt räknat ligger svarsandelarna nu i genomsnitt på knappt 65 procent mot tidigare något över 65 procent. Variationerna är dock stora. Normalt ligger svarsandelen mellan 55 och drygt 70 procent. Mera detaljerade uppgifter om bortfallssituationen och utvecklingen över tiden framgår av den årligen redovisade bortfallsbarometern (Ekman, mfl 1989).

En försämring har konstaterats då det gäller bortfallet i postenkäternas telefonuppföljningsfas. Normalt har man som riktmärke att 50 procent av bortfallet som väljs ut för telefonuppföljning ska medverka i intervjun. Man kan konstatera att det blir svårare och svårare att nå detta mål. Orsaken till detta är ännu inte utredd.

Kvalitetsprogrammen

Inom ramen för två kvalitetsprogram, ett för intervjuverksamheten och ett för databered-

ningen, har visst kvalitetsarbete genomförts. Kvalitetsprogrammet på IE består av tre huvudkomponenter:

- återintervjuer
- fältobservationer
- produktionsstatistik

Inom kvalitetsprogrammet genomfördes under hösten 1988 planering och förberedelse för en återkontaktstudie i AKU. Syftet med studien var bl a att studera hur administrativa rutiner för återkontaktarbete fungerar samt att utvärdera återkontaktprogrammets frågeblankett och instruktioner.

Studien kunde dock inte genomföras bl a beroende på läget i förhandlingarna om intervjuarnas anställningsform. Ambitionen är nu att genomföra studien under budgetåret 1990/91.

Kvalitetsprogrammet för DB har startat under treårsperioden. Syftet med programmet är, förutom att förbättra kvaliteten, att

- ge feedback till databeredningspersonalen
- anpassa utbildningsinsatser
- ge kvalitetsdeklarationer för databeredningen

Under budgetåret 1989/90 har metoder för kvalitetskontroll av de moment som ingår i databeredningen studerats. Momenten är kodning, granskning och dataregistrering. Vidare har planering för en kontrollkodningsstudie gjorts.

Kvalitetsstudier

I samband med produktionsprovet i DATI genomfördes 3600 återintervjuer i AKU under perioden augusti 1989 till februari 1990. Under december 1989 och januari 1990 genomfördes ett 20-tal observationer i fält i samband med intervjuarbetet med DATI.

Återintervjuer har också genomförts i HINK (600 st) under mars 1990, i ULF (485 st) hösten och vintern 1989 och i högskoleenkäten åt I/UK (500 st) under våren 1990.

Under våren 1989 gjordes en studie av intervjuarvariabiliteten. För detta användes ett urval av variablerna i 1988 års ULF-material. Ett viktigt syfte var att prova praktiska metoder och tillvägagångssätt för att analysera eventuella skillnader i intervjuvar mellan olika intervjuargrupper. I genomgången av materialet kunde man inte hitta särskilt stora avvikelser vilket ledde till att man inte analyserade vidare i detta sammanhang. Däremot planeras fortsatta studier av hur intervjuarvariabiliteten skiljer sig mellan olika typer av frågor.

Mot bakgrund av den höga beläggningen på intervjuarna genomfördes under våren 1988

en högbeläggingsstudie. Huvudsyftet var att beskriva vad som händer vid hög beläggning. Från undersökningsresultatet kan nämnas att en majoritet av intervjuarna tycker att arbetet utförs effektivare och att planering och samordning blir bättre vid hög beläggning. De problem och svårigheter som förekommer under tider av hög beläggning tycks inte vara unika utan förekommer även i vanliga fall. Svårigheterna accentueras dock vid beläggningstoppar.

Automatisk kodning

Ett sätt att minska kostnaderna för kodningsmomentet är att koda automatiskt. Det bedöms också leda till bättre kvalitet på kodningen.

Under budgetåret 1989/90 kodas ca 735 000 blanketter centralt vid D-avdelningen. Av dessa görs ca 64 procent automatiskt och resten manuellt. Den produkt som har överlägset flest automatkodningar är HULK. Här genomförs under budgetåret ca 400 000 automatiska kodningar på variabeln livsmedel. Bland övriga produkter kan nämnas AKU (yrkeskod) och ULF (yrkes- och SEI-kod).

Variationerna mellan olika budgetår är stora beroende på intermittenta undersökningar. Exempelvis medför Folk- och bostadsräkningen stora förändringar. För närvarande finns inga dokumenterade erfarenheter av den automatiska kodningens effekter i kvalitetsavseende.

Kvalitetscirklar

Arbetet med kvalitetscirklar har fortsatt under treårsperioden. Det skall ses som en viktig del i att vidareutveckla organisationen. Syftet är att öka samarbetsandan för att främja ömsesidig respekt mellan medarbetare och chefer. Det skall leda till en ökad känsla av tillhörighet och identitet i organisationen.

Arbetet skall drivas målmedvetet med inslag av

- ekonomi/lönsamhet
- produktivitet
- kvalitet/service
- att utnyttja den mänskliga förmågan och kapaciteten

Som några konkreta exempel på hur man lyckats med förändringsarbetet på DB och IE kan följande nämnas:

DB-cirklar: Kvalitetscirkeln på lantbruksregistret har haft som målsättning att

- minska antalet "onödiga" telefonsamtal vid komplettering av LBR-blanketten
- förbättra anvisningarna till lantbrukaren
- skapa bättre arbetsmotivation

Resultatet av detta har redovisats genom påtagliga besparingar, högre kvalitet och bättre säkerhet i handläggningsarbetet. Dessutom kan man se en ökad motivation i det dagliga arbetet.

Kvalitetscirkeln på DB-ledning har bl a satt som mål att höja närvaron med 1 procent, vilket man har uppnått. Detta har också medfört att frånvaron följs upp kontinuerligt. Gruppen har också tagit fram ett internt informationsmaterial "DB-aktuellt" som innehåller konkret information om olika aktiviteter riktad till DB-personalen.

IE-cirklar: Kvalitetscirkeln i Malmö har arbetat med olika förslag om t ex hur man samarbetar effektivt.

Kvalitetscirkelarna i Stockholm har arbetat med

- åtgärder som minskar reskostnaderna
- bättre samordning
- att ta fram en "tipspärm" som hjälper intervjuarna att spåra personer

För det fortsatta arbetet gäller att den teknik för förbättringsarbete som används i cirklarna skall tas upp i de ordinarie grupperna i linjen. Det innebär att cirklarna i huvudsak ersätts av produktionsgrupper eller intervjuargrupper.

Kvalitetsfrågor vid Datacentralen

Begreppet kvalitet innefattar för Datacentralen områdena säkerhet, service och tillgänglighet. Redan nu finns mått tillgängliga som i någon mån beskriver kvaliteten men arbete pågår att finna ytterligare mått inom dessa områden.

Säkerhetsfrågorna tillmäts mycket stor betydelse i DC-arbetet. Man kan säga att säkerhetsaspekten alltid beaktas vid införande av nyheter i maskinkonfiguration, kommunikation eller mjukvara. Arbete avrapporteras regelbundet till SCBs centrala säkerhetsgrupp.

DCs servicegrad mäts genom årliga användarenkäter. Därigenom fås ett över tiden någorlunda tillförlitligt mått på kvaliteten i DCs serviceutbud. Några dramatiska förändringar i detta avseende har ej inträffat under perioden.

Tillgängligheten kan avläsas i dels den tid som maskinsystemet kan nås av användarna och dels hur lång improduktiv väntan som användaren utsätts för vid användning av systemet. Under innevarande budgetår har systemets öppethållande ökat från i genomsnitt 80 timmar per vecka till 160 timmar.

3.1.3 Generella insatser för att förbättra kvaliteten

- statistisk metodik, mätteknik, ADB och standarder

När det gäller **teknisk utveckling** kan noteras att införandet av ny ADB teknik såsom persondatorer i produktionen, liksom nya statistiska tekniker, kan innebära direkta kvalitetsförbättringar. Motsvarande gäller på området för mätteknik samt för standardarbetet. Samtidigt noteras problem att rekrytera och behålla personal med kvalificerad kompetens inom dessa för SCB väsentliga områden.

Generellt utvecklingsarbete inom statistisk metodik utförs dels på U/STM, dels på ämnesavdelningarnas metodfunktioner eller motsvarande, vilka är placerade på AM/LEDN, A/ST, F/STM och I/LEDN. Vidare finns två till U-avdelningen knutna professorer i statistik, vilka också bedriver generellt metodutvecklingsarbete.

Generellt utvecklingsarbete inom mätteknik utförs dels på U/STM, dels på I-avdelningen.

Generellt utvecklingsarbete avseende ADB utförs inom U/ADB, men också ute på ämnesavdelningarna. Vidare finns en till U-avdelningen knuten forskartjänst i ADB.

Generellt utvecklingsarbete avseende standarder utförs inom U-avdelningens standardfunktion, men också ute på ämnesavdelningarna.

Ett antal exempel på generella kvalitetshöjande insatser under treårsperioden skall här nämnas:

Ett kvalitetsråd har inrättats vid verket. Kvalitetsrådet har bl.a. initierat GD-beslutet om sammanställande av årliga kvalitetsrapporter för verket, varav föreliggande rapport är ett resultat, samt GD-beslutet om bortfallsberäkning och obligatoriskt frågetest. Såväl bortfallsberäkning som frågetest genomförs nu regelmässigt. I detta sammanhang bör också införandet av den s.k. kvalitetsmiljonen noteras.

En SCB-skola har inrättats med syfte att höja personalens kompetens inom framför allt statistisk metodik och ADB. Under skolans första verksamhetsår (1988/89) genomfördes 79 kurser med totalt 974 deltagare från verket. Antalet elevtimmar uppgick totalt till 20318. Av dessa omfattade drygt 50 % ADB-utbildning, och omkring 25 statistikkurser. Av resten kan utbildning i marknadsföring och publikationsframställning nämnas.

Ett mättekniskt laboratorium har nyligen startats med uppgift att hjälpa till testa frågeblanketter, som skall användas vid datainsamling från olika typer av uppgiftslämnare.

Den inom verket producerade boken "Att fråga. Om frågekonstruktion vid intervjuundersökningar och postenkäter" är på väg att utkomma i en tredje, grundligt omarbetad upplaga.

En forskarkonferens i ekonomisk statistik har hållits med deltagare från SCB och från

högskolor och andra myndigheter.

Utländska gästforskare från universitet eller statistikproducerande myndigheter har besökt SCB, varvid de gett kurser eller seminarier, förutom att de knutit kontakter med anställda vid SCB.

Tidskriften *Journal of Official Statistics*, JOS, har publicerats med fyra nummer per år. Den är en internationell statistisk facktidsskrift med inriktning mot metod- och policyfrågor inom offentlig statistikproduktion. Genom JOS har internationella utblickar mot aktuell forskning på metodområdet erhållits. Arbetet med JOS har även genererat värdefulla kontakter mellan SCB och forskare utanför SCB.

Tre seminarier har getts, metodseminarier, ADB-seminarier och chefsseminarier. I vardera av de två första serierna har under terminerna getts ungefär ett seminarium varannan vecka, både i Stockholm och Örebro. Chefsseminarierna har ej fungerat som var avsett. Antalet deltagare har successivt minskat, och utformningen av detta forum skall bli föremål för omprövning.

Rapportserien *R&D Reports* har getts ut med ett tjugotal nummer per år. Rapporterna behandlar metodfrågor inom statistik, ADB, mätteknik, standarder mm och är avsedd att vara en kanal för sådan information som är av värde för metodarbetet vid SCB.

En handbok med råd och riktlinjer i statistisk grafik har utarbetats.

En årlig bortfallsbarometer har framställts avsedd att ge en beskrivning över bortfallssituationen inom SCBs undersökningar.

Ett antal översyner av olika statistikprodukter har gjorts i samarbete mellan U-avdelningen och berörda produkter. Bl a har HINK (hushållens inkomster) och KPI (konsumentsprisindex) varit föremål för ingående revision. Vidare har UVAV (varutransporter på väg) granskats i ett särskilt projekt. Mer begränsade revisioner med speciell inriktning mot samordningsfrågor har gjorts av statistikprogrammen Löner och Miljövård samt av yrkesindelningar och yrkesindelad statistik. En genomlysning har också gjorts av tre administrativa register, nämligen RTB (registret över totalbefolkningen), dödsorsaksregistret och fruktsamhetsregistret.

Flera nya standarder har utarbetats, bl a "Svensk ändamålsindelning av den offentliga sektorns utgifter", "Familj och hushåll, civilstånd och boende", "Svenska riktlinjer för åldersgruppering av individer" och "Yrkesklassificeringar i FOB 85".

På ADB-området har arbete bedrivits med att enhetligt bygga upp databearbetningssystem och med att lagra data i syfte att förbättra datatillgängligheten.

Ett enhetligt dokumentationssystem för systemarbete, DOK-systemet, har utvecklats. Arbetet pågår nu i avsikt att integrera detta med ett enhetligt system för den mera traditionellt statistiska delen av en undersökning.

Inom ramen för programvaruutredningen har policy för datorprogram tagits fram. Vidare har ett nätverk med användargrupper byggts upp.

Programvarustöd har getts, bl a har rekommendationer tagits fram för databashantering, spreadsheet och grafik.

Viss egenutveckling av applikationsprogram har gjorts, bl a inom datafångst (DAVID) samt system för att knyta samman distribution av data med dokumentation av uppgifterna.

Man har på ämnesavdelningarna satsat på att för varje produkt utarbeta en produkthandbok avsedd att på ett systematiskt sätt ge all viktig information om produkten för både producent och användare. På F- och I-avdelningen har så gott som identiska principiella mallar för produktdokumentation tagits fram.

Metoder för länkning av tidsserier inom kortperiodisk ekonomisk statistik har utvecklats inom F-avdelningen. Vidare förtjänar utvecklingsinsatser inom ramen för SCBs fördelningsmodellprojekt samt arbetet med digitala kartor att nämnas. Metoder för mätteknisk reliabilitetsanalys har också utvecklats.

3.2 SCBs Statistikproduktion

I detta avsnitt redovisas huvudresultaten från kvalitetsenkäten 1990 för verket som helhet. För respektive huvudkomponent visas resultaten i två diagram, ett avseende kvalitetsläget 1990, och ett avseende utvecklingen under den senaste treårsperioden. Utvecklingen uttrycks dels med hjälp av antalet förbättringar, försämringar och antalet som uppvisar oförändrad kvalitet, dels med måttet netttotal. Nettotalet är definierat som antalet produkter med förbättring minus antalet med försämring uttryckt som andel av det totala antalet. Värdet 100 på nettotalet innebär att samtliga produkter förbättrats i kvalitetsavseende, och 0 att läget är oförändrat totalt sett (lika många har förbättrats som försämrats). Ett negativt värde anger att antalet försämringar överskrider antalet förbättringar.

För de fyra första produkterna redovisas också läget och förändringen per delkomponent. Läget anges i form av genomsnittlig bristnivå, och förändringen med nettotalet.

Resultaten från kvalitetsenkäten sammanställda per statistikavdelning presenteras i kapitel 4. För mer detaljerade resultat hänvisas till tabellerna i bilagedelen där svaren finns tillgängliga produkt för produkt. Utöver avdelningsvisa beräkningar har också siffror sammanställts per statistikprogram, samt för alla produkter indelade i tre kostnads-kategorier.

Allmänt sett kan konstateras att relativt få stora/mycket stora brister respektive försämringar angetts. Detta kan till del vara en effekt av det sätt som undersökningen genomförts på. Det torde vara rimligt antaga att de produktansvariga sällan underskattar "sin" produkt i kvalitetshänseende. Samtidigt bör dock noteras att relativt omfattande diskussioner om kvalitetsfrågor ägt rum i samband med enkäten, och avdelningarnas metod-statistiker har aktivt medverkat i datainsamlingens olika faser.

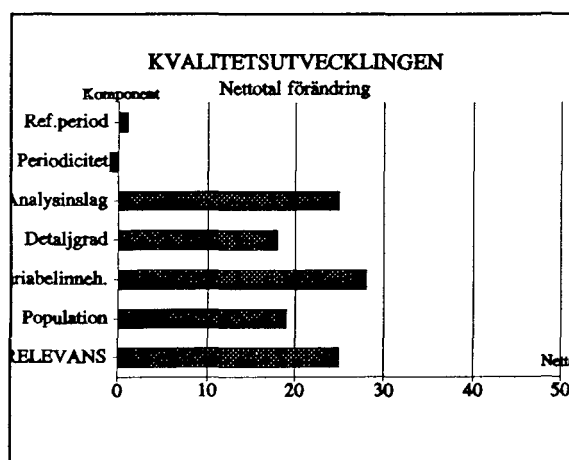
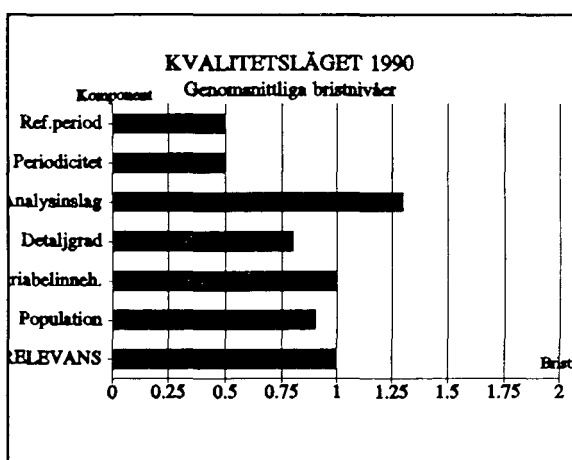
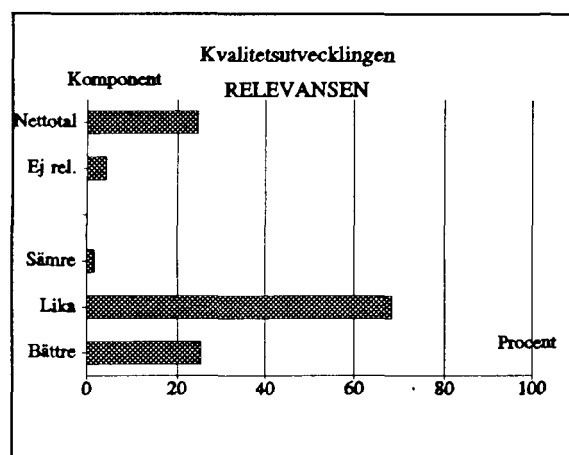
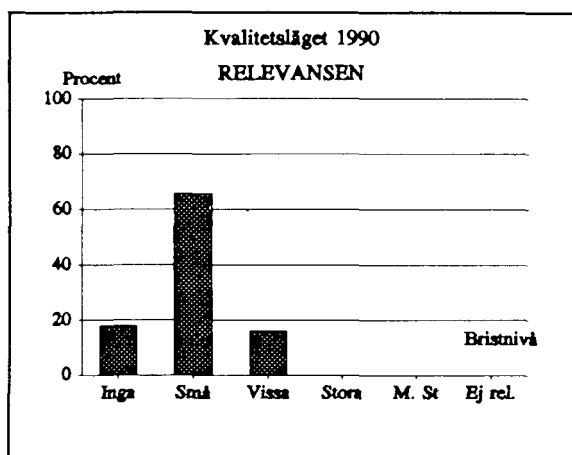
3.2.1 Relevansen

Kvaliteten i relevanshänseende syftar på i vad mån de statistiska uppgifterna uppfyller användarnas behov. Sex delkomponenter har definierats, nämligen;

- o Population och objekt
- o Variabelinnehåll
- o Detaljeringsgrad i redovisning
- o Analytiska inslag
- o Periodicitet
- o Referensperiod

Resultaten illustreras i diagrammet nedan. Fyra av fem produkter anges vara behäftade med inga eller enbart små brister. Stora eller mycket stora brister förekommer knappast alls enligt svaren.

Av delkomponenterna är det främst brister i analytiska inslag och variabelinnehåll som angetts. Ytterst få produkter har angett försämringar i relevansavseende. Förbättringarna avser i första hand variabelinnehållet.

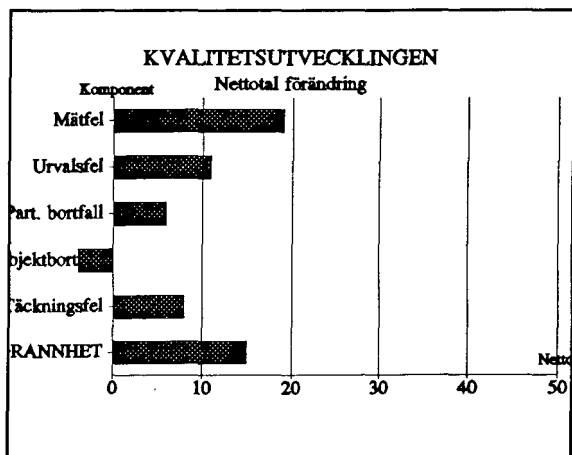
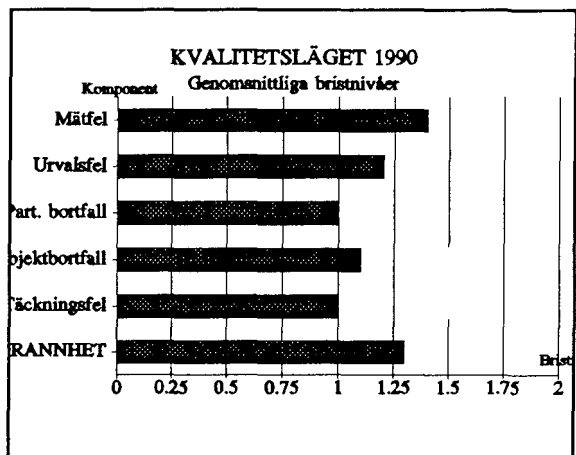
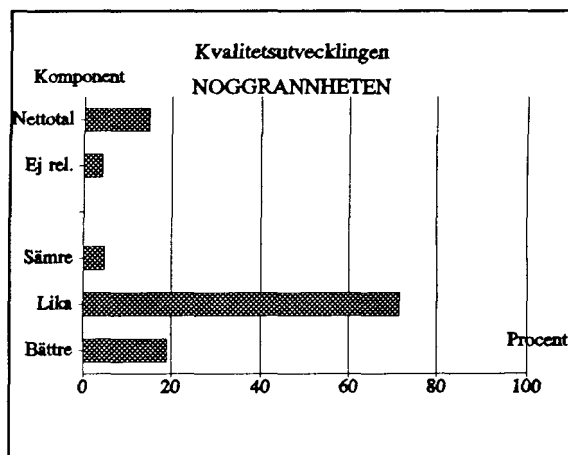
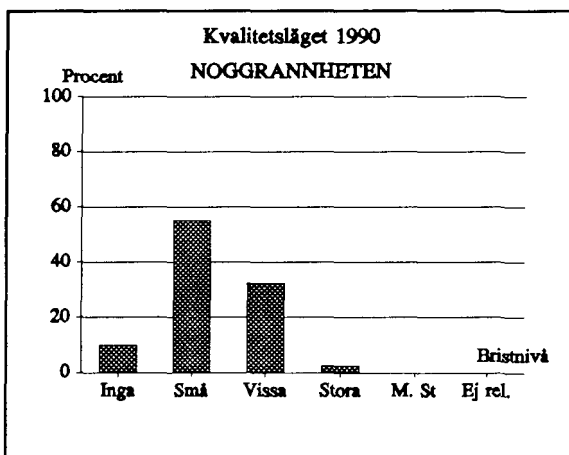
3.2.2 Noggrannheten

Kvaliteten i noggrannhetshänseende syftar på sifferuppgifternas precision eller tillförlitlighet. Fem delkomponenter (felkällor) har definierats, nämligen;

- o Täckningsfel
- o Objektbortfall
- o Partiellt bortfall
- o Urvalsfel
- o Mät- och bearbetningsfel

Resultaten framgår av nedanstående diagram. Allmänt sett uppfattar de svarande bristerna i detta avseende som besvärande. Av delkomponenterna är det främst mät- och urvalsfelen som angetts, men även objektbortfall upplevs som allvariga problem i flera undersökningar. När det gäller utvecklingen är försämringarna koncentrerade till bortfallet, men också täckningsfel har angetts för några produkter.

Parentetiskt kan noteras att 54 procent av produkterna baseras på totalundersökningar (eller sekundärbearbetning av annan statistik) varför delkomponenten urvalsfel inte är relevant.

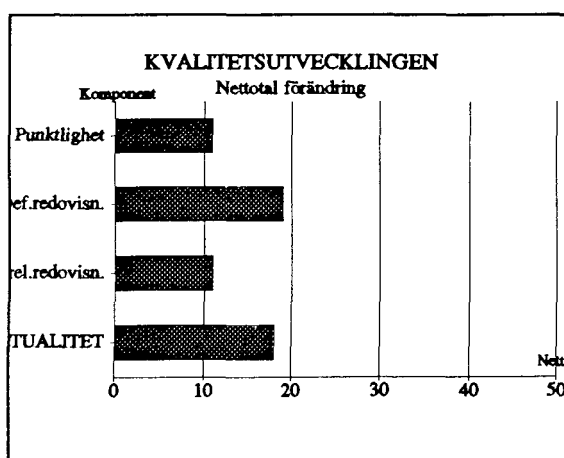
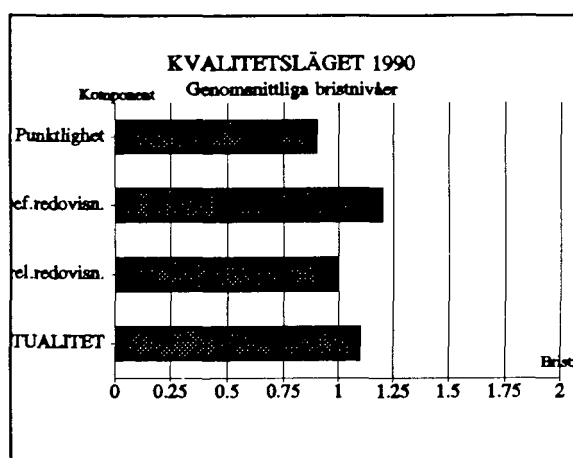
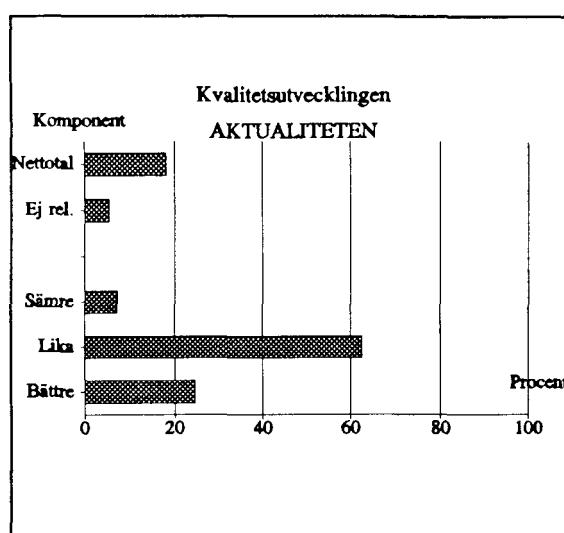
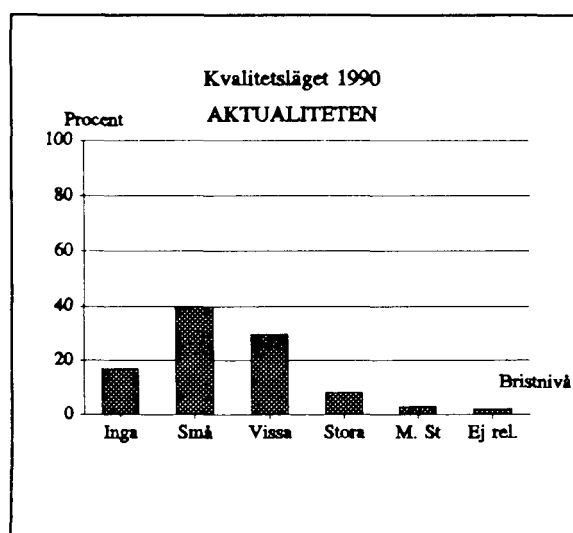

3.2.3 Aktualiteten

Aktualiteten avser dels hur snabbt uppgifterna blir tillgängliga (hur snabbt efter referensperioden de publiceras), dels hur punktlig publiceringen är i relation till den angivna planen. Snabbheten mäts för såväl preliminärredovisning som definitiv redovisning då båda förekommer.

Huvudresultaten framgår av nedanstående diagram. Bristerna synes vara något större för definitiv redovisning än för den preliminära. Samtidigt uppvisas flest förbättringar avseende den definitiva statistiken. Punktligheten uppfattas allmänt som god av de svarande. I detta sammanhang kan noteras att två av tre publikationer 1989 kom ute efter den utlovade publiceringstidpunkten (se avsnitt 3.1.1).

Preliminärredovisning förekommer för 52 procent av produkterna, medan resten endast redovisar en omgång uppgifter.

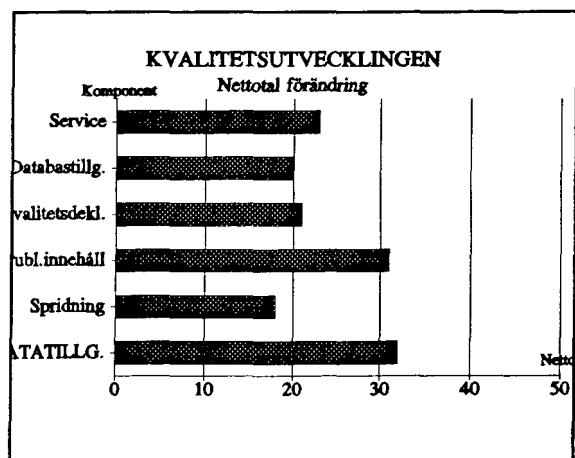
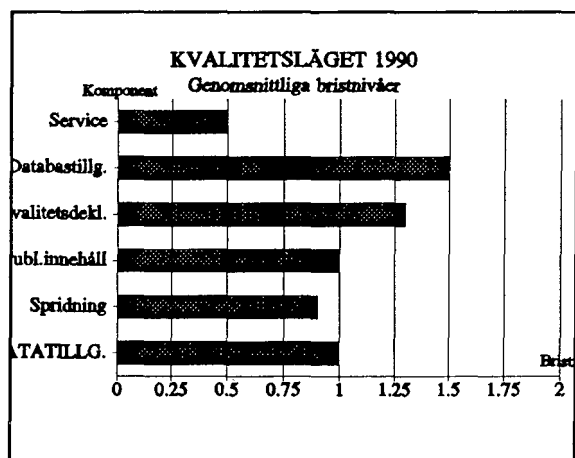
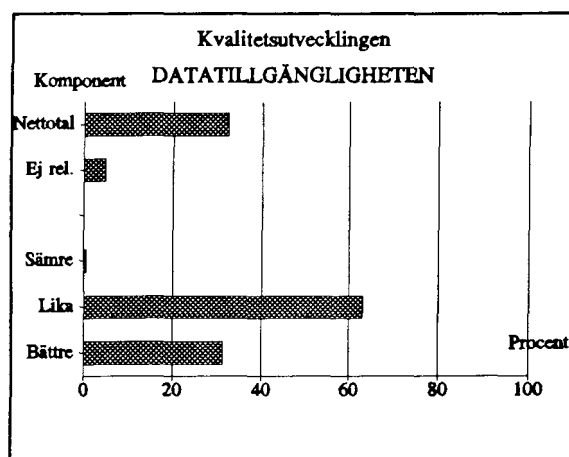
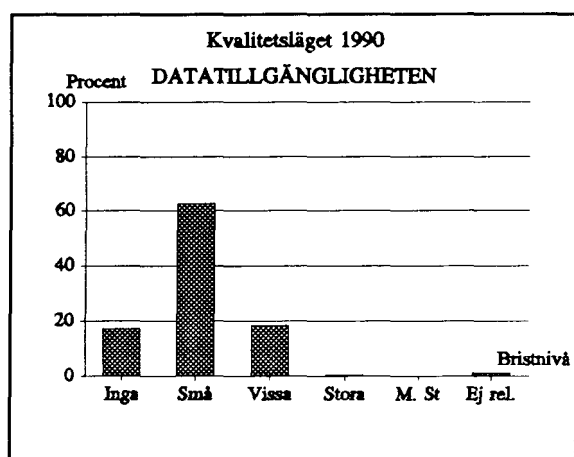
3.2.4 Datatillgängligheten

Datatillgängligheten syftar på användarnas möjligheter att ta del av framtagen statistik. Fem delkomponenter har definierats, nämligen;

- o Spridning
- o Publikationsinnehåll
- o Kvalitetsdeklarationer
- o Tillgänglighet i databaser
- o Service

Huvudresultaten framgår av nedanstående diagram. Kvaliteten bedöms som god i avseende på service (dvs SCBs förmåga att vara tillgänglig för olika tjänster och förfrågningar) och spridning. De produktansvariga anser alltså att rätt kanaler och medier används för att nå ut till användarna. Brister och begränsningar i avseende på tillgängligheten i databaser upplevs som ett problem för ett stort antal produkter. Samtidigt uppger många att databastillgång inte är relevant för produkten i fråga.

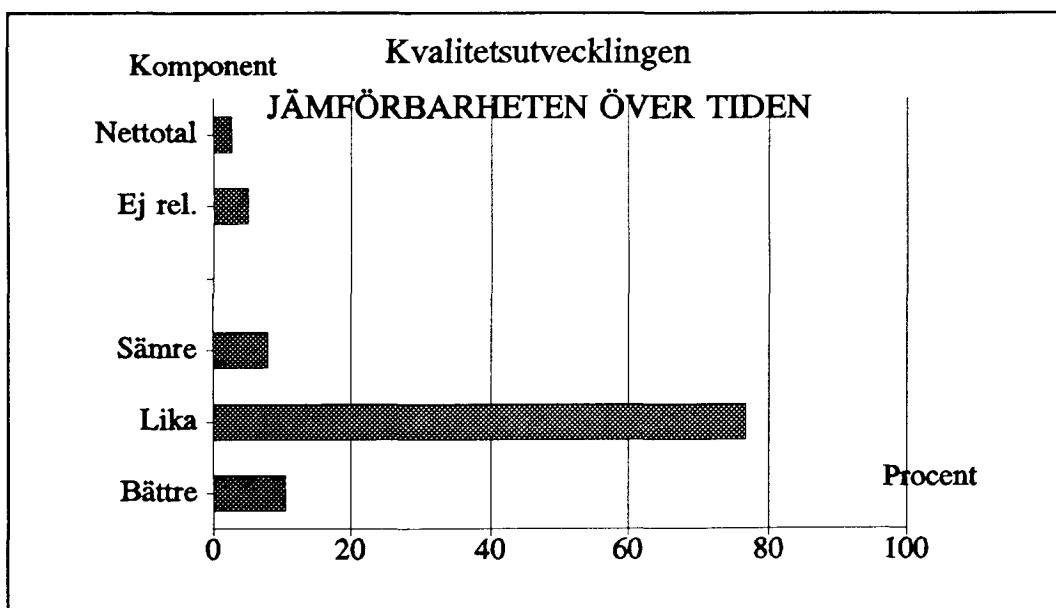
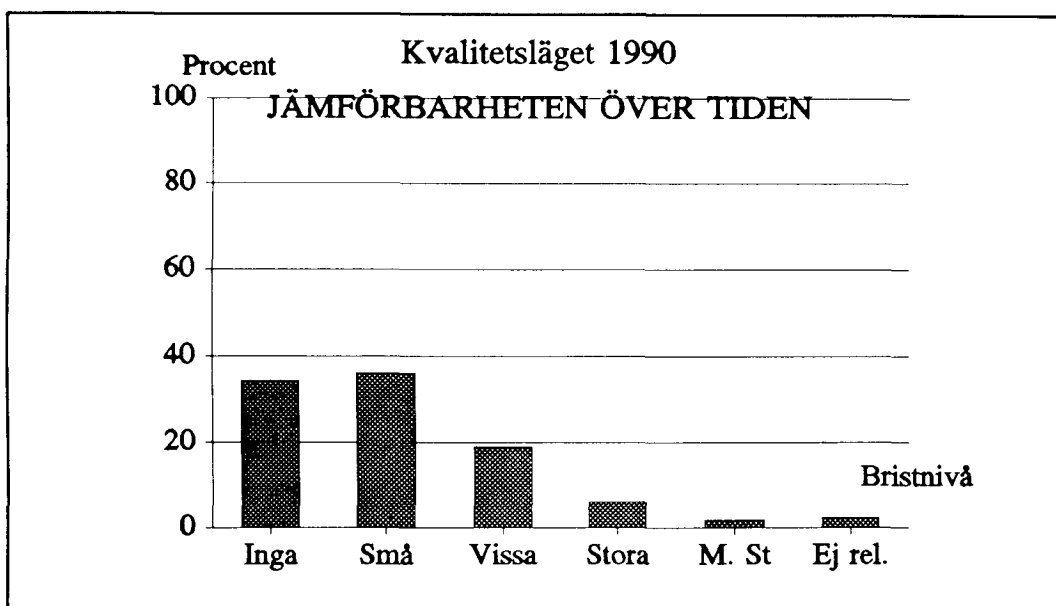
I fråga om utvecklingen bedöms datatillgängligheten ha förbättrats allra mest. Bara någon enstaka försämring rapporteras, medan närmare var tredje produkt anges ha förbättrats. Av delkomponenterna är det främst för publikationsinnehåll och service som förbättringar rapporteras.

3.2.5 Jämförbarhet över tiden

Jämförbarheten över tiden (tidsseriekvalitet) avser i vad mån det är möjligt att sammanlänka och jämföra uppgifter från olika undersökningstillfällen.

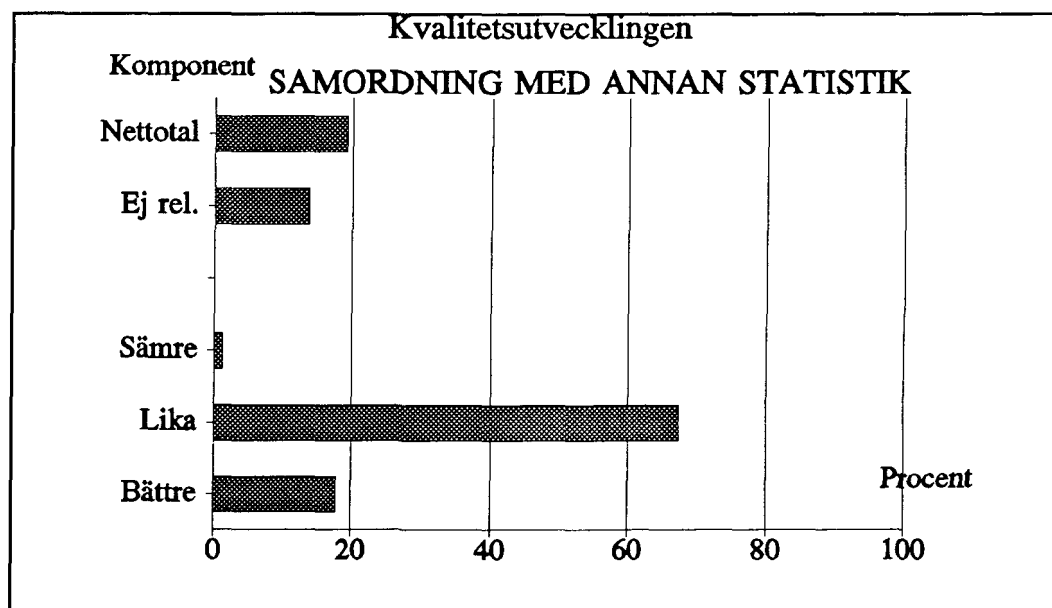
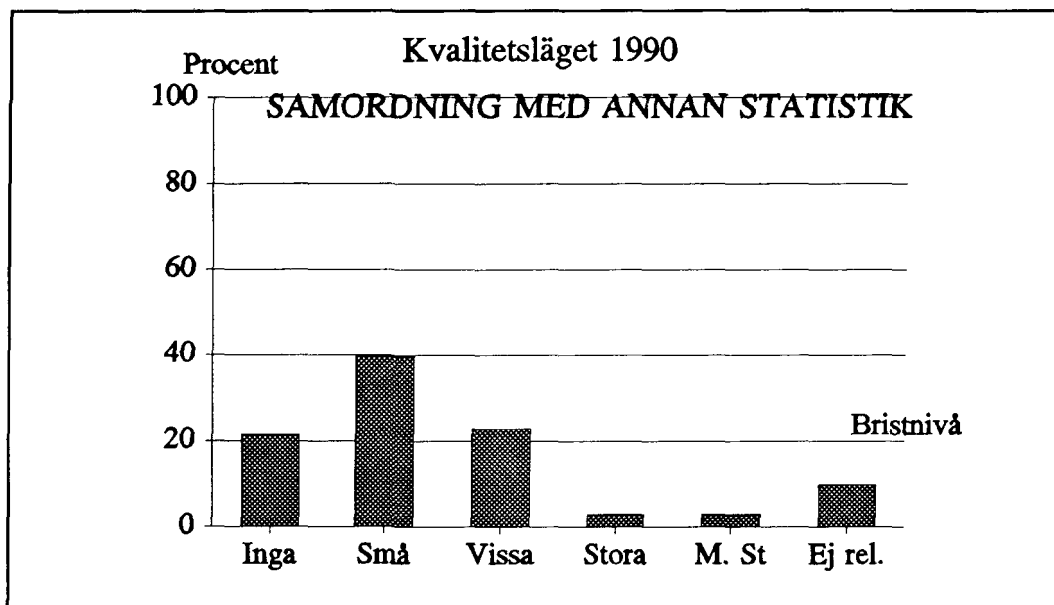
Läge och utveckling framgår nedan. Jämförbarheten har endast marginellt förbättrats under perioden enligt svaren. Nästan lika många uppger försämringar som förbättringar i detta avseende. Jämförbarhetsproblem inträffar ofta i samband med översyner och revisioner av en statistikprodukt. Förbättring av kvaliteten i tex. relevans- och samordningsavseende kan medföra att möjligheterna till jämförelser med tidigare undersökningar försämras. De tekniska möjligheter som ibland står till buds för att överbrygga tidsseriebrott kräver ofta stora resurser för att genomföras.

3.2.6 Samordning med annan statistik

Med samordning avses i vad mån det är möjligt att kombinera uppgifter från olika produkter och statistikgrenar. Denna fråga begränsas inte till enbart enhetens eller avdelningens statistik, utan tar sikte på eventuella brister i användarnas möjligheter att över huvud taget kombinera olika statistiska uppgifter för ett visst syfte.

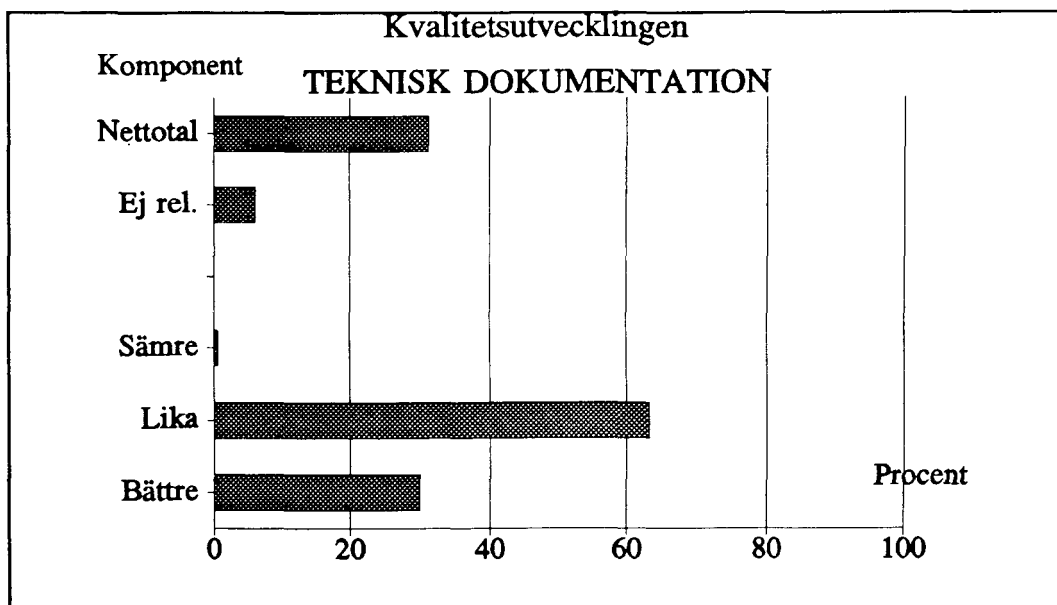
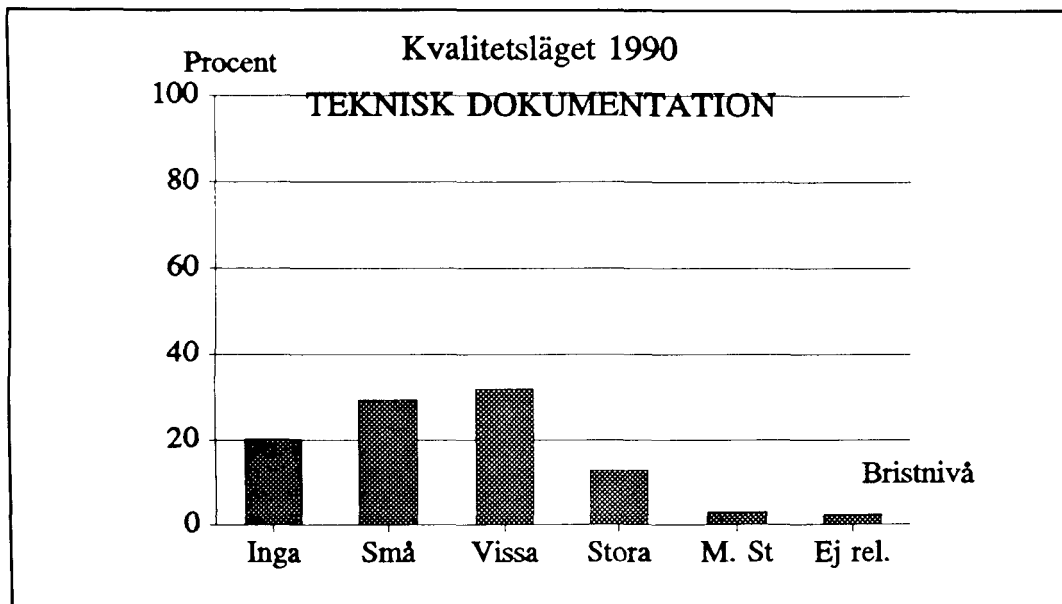
Bristnivån och utvecklingen framgår av nedanstående diagram. Markeringar av brister har gjorts för ett flertal produkter. Det kan vara värt att notera att mer än 10 procent angett att frågan om samordning med annan statistik ej alls är relevant.

3.2.7 Teknisk dokumentation

Med teknisk dokumentation avses dels produkt- och processbeskrivningar, dels särskild kvalitetsdokumentation t.ex. i form av analyser av olika felkällors förekomst och effekter.

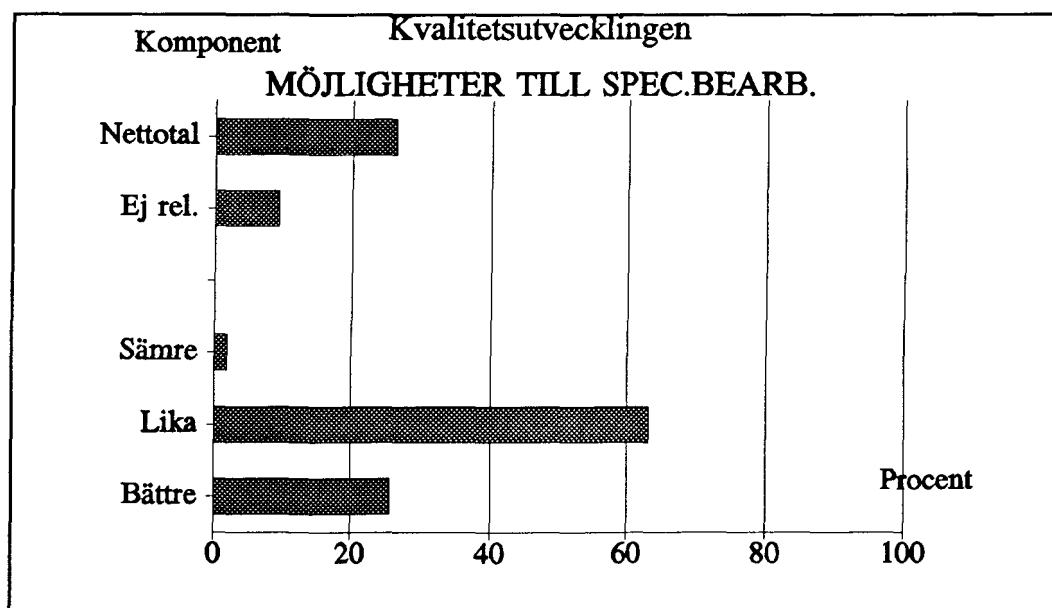
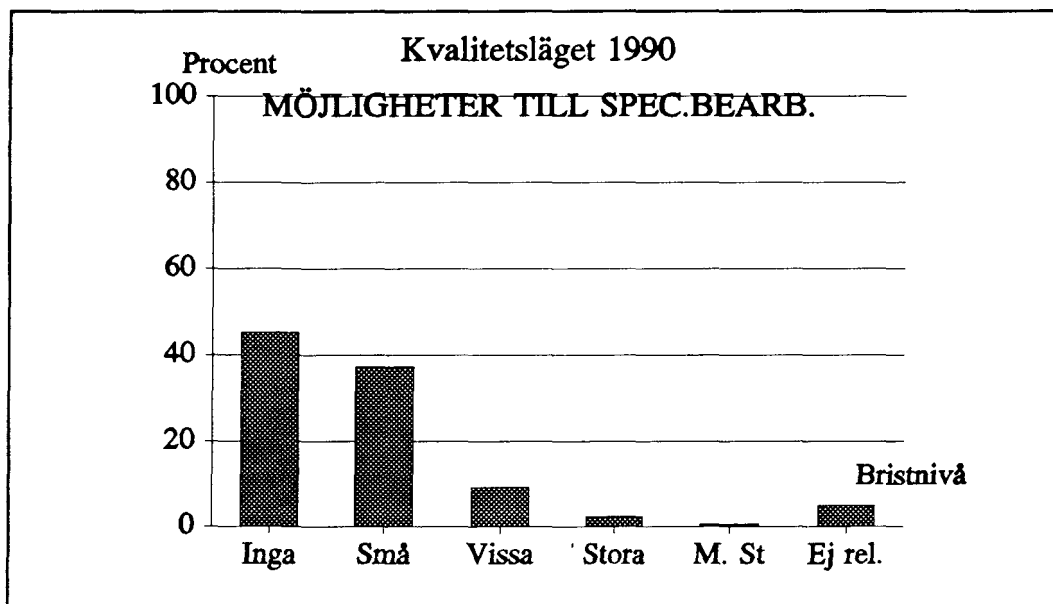
Som framgår av nedanstående diagram upplevs bristerna som avsevärda i detta avseende. Samtidigt är det värt notera att omfattande insatser gjorts under den senaste treårsperioden för att förbättra produkterna med avseende på dokumentationen. Nästan var tredje produkt anges därvid ha förbättrats.

3.2.8 Möjligheter till specialbearbetningar

Möjligheter till specialbearbetningar (informationspotential) uttrycker hur mycket ytterligare information som existerar, men som ej utnyttjas i form av presenterat material. Denna kvalitetskomponent syftar bl.a. på i vad mån möjligheter föreligger att genomföra uppdrag åt användare.

Situationen bedöms allmänt sett som relativt god av de svarande. Närmare 90 procent anger inga eller bara små brister. Förbättringar har registrerats för omkring en fjärdedel av produkterna under perioden, medan försämringar i denna möjlighet endast inträtt i några enstaka fall.

4. AVDELNINGSVIS REDOVISNING AV KVALITETSLÄGE OCH

-UTVECKLING

I detta kapitel redovisas kvalitetsläget och kvalitetsutvecklingen avdelningsvis, såsom det rapporterats i kvalitetsenkäten 1990.

4.1 Avdelningen för Arbetsmarknadsstatistik

AM-avdelningen svarar för fem statistikprogram, nämligen: SP Sysselsättning, SP Löner, SP Arbetsmiljö, SP Arbetstider och SP Statlig personalpolitik. SP Arbetstider och SP Statlig personalpolitik har inte haft någon egen budget under treårsperioden 1987/88-1989/90.

19 produkter förser statistikprogrammen med statistik.

4.1.1 Kvalitetsläget i stort för hela avdelningen

Bristerna bedöms i allmänhet vara små.

Den största svagheten sett över hela avdelningen gäller den tekniska dokumentationen. Tolv av produkterna har bedömt bristerna som stora eller mycket stora och tre anser att det finns vissa brister.

Bristerna i jämförbarheten över tiden bedöms vara vissa eller stora av nästan hälften av produkterna.

Möjligheterna till specialbearbetningar bedöms däremot vara mycket goda. Bristerna i datatillgänglighet och relevans bedöms också i allmänhet vara små eller inga.

Vad beträffar aktualiteten och noggrannheten är bilden mer splittrad. Hälften av produkterna bedöms ha inga eller små brister i aktualitet och noggrannhet, medan hälften bedömer bristerna som stora eller vissa.

De flesta anser att samordningen är god, men några bedömer bristerna i samordningen inom lönestatistiken som mycket stora.

4.1.2 Kvalitetsutvecklingen i stort för hela avdelningen

Mest positiv är utvecklingen av aktualiteten. Många anser att tillgången till Mac-tekniken bidragit till uppsnabbningen. Lägesbeskrivningen antyder dock att mer behöver göras.

Även om det finns svagheter i nuläget, bedöms utvecklingen av teknisk dokumentation, jämförbarhet över tiden och samordning med andra statistikgrenar positiv för nära hälften av produkterna.

I serien Bakgrundsfakta till arbetsmarknadstatistiken finns arbetskraftsundersökningarna, den årliga regionala sysselsättningsstatistiken samt statistiken över uppbördsdeklarationer dokumenterade.

Sysselsättningsuppgifter från fem tidigare företagsbaserade undersökningar har ersatts med sysselsättningsuppgifter från den nya undersökningen "Kortperiodisk sysselsättningsstatistik för privat sektor".

Utvecklingen av datatillgängligheten och möjligheterna till specialbearbetningar, där läget är bättre, bedöms positiv för många produkter. Ca hälften bedömer att servicen och publikationsinnehållet förbättrats.

Relevans och noggrannhet är för de flesta produkter oförändrad.

4.1.3 Kvalitetsläget inom statistikprogrammen

SP LÖNER

1) Årliga löne- och sysselsättningstatistiken

- privata sektorn

Statistiken utarbetas i samarbete med arbetsgivarorganisationerna. Organisationsanslutna företag totalundersöks. SCB gör en kompletterande urvalsundersökning för ej organisationsanslutna företag.

Bristerna bedöms vara stora/mycket stora när det gäller samordningen med andra delar av lönestatistiken och den tekniska dokumentationen.

En stor brist är att individuppgifter saknas för bl a industriarbetarna. Variabelinnehållet är bristfälligt när det gäller yrke och utbildning. Den definitiva redovisningen har stora brister i aktualitet p g a sena leveranser från parterna.

Kvalitetsdeklarationen är otillräcklig och bedöms ha stora/mycket stora brister. Urvalsfel redovisas inte och bortfallsredovisningen behöver förbättras.

- offentliga sektorn

Statistiken över statsanställda bedöms ha inga eller små brister. Det gäller alla huvudkomponenter.

Statistiken över kommunal personal bedöms ha stora brister när det gäller huvudkomponenterna Jämförbarhet över tiden och Teknisk dokumentation. Orsakerna till detta bedöms till stor del vara bristande resurser. Statistiken över landstingspersonal och primärkommunal personal bedöms också ha stora brister i aktualiteten. Den definitiva redovisningen bedöms ha stora brister för samtliga tre produkter avseende kommunal personal. Aktualiteten har dock klart förbättrats genom ökade personalresurser och införande av ny teknik.

2) Kortidsstatistiken

Lönekommittén har i sitt betänkande föreslagit en kortperiodisk lönestatistik för ekonomisk analys och med Konjunkturinstitutet som huvudkonsument.

För närvarande finns kortperiodisk lönestatistik endast för industriarbetare, men behov finns av en statistik som täcker både arbetare och tjänstemän både på den privata sektorn och den offentliga sektorn. Fr o m 1991 kommer statistiken på den privata sektorn att utvidgas. Bristerna i relevansen på den privata sektorn blir därefter små. I övrigt bedöms bristerna avseende industriarbetarstatistiken vara små, med undantag för den tekniska dokumentationen. Redovisningen av noggrannheten har förbättrats under treårsperioden.

För den offentliga sektorn finns för närvarande kvartalsvisa sysselsättningsuppgifter endast för personal i statlig tjänst. Den halvårsvisa statistiken för landstingspersonal har lagts ner under treårsperioden. Utredning pågår hur man på bästa sätt ska kunna uppfylla konsumenternas önskemål angående en kortperiodisk lönestatistik avseende den offentliga sektorn.

3) Arbetskostnadsindex

P g a personalomsättning finns för närvarande ingen som har någon längre erfarenhet av arbetskostnadsindex. Bristen på tillräcklig dokumentation blir därför märkbar, även om en hel del beräkningsunderlag finns. Arbetskostnadsindex är en mycket efterfrågad produkt. Något uttalat missnöje från användarna har inte framkommit.

SP SYSSELSÄTTNING

1) AKU, KSP, ÅRSYS, Årsarbetskraften

AKU och undersökningen av årsarbetskraften bedöms inte ha några större brister, vad gäller huvudkomponenterna. För AKU gäller det även delkomponenterna. Årsarbetskraften, som är en retrospektiv undersökning, bedöms ha stora mätfel. En pågående återintervjustudie väntas till en del ge ett mått på omfattningen av dessa fel.

Den kortperiodiska sysselsättningsstatistiken för privat sektor (KSP), ersätter flera små gamla statistikgrenar och ger en samlad sysselsättningsstatistik med förbättrad täckning.

En teknisk dokumentation planeras utarbetas budgetåret 91/92. Urvalsfel och bortfallets storlek redovisas i SM. Resultat från KSP finns ej inlagt i någon databas. Bristen på tillgänglighet i databas har därför bedömts vara stor.

Den årliga regionala sysselsättningsstatistiken (ÅRSYS) bedöms ha stora brister avseende jämförbarhet över tiden. Det är framför allt jämförbarheten med FoB80, som bedöms vara dålig. ÅRSYS är en ny produkt, som byggts upp och successivt förbättrats under perioden. Det är naturligt att det finns brister i jämförbarheten under ett uppbyggnadsskede.

2) Arbetskraftsbarometern

Arbetskraftsbarometern är en enkätundersökning med syfte att beskriva arbetsmarknadsläget för ett antal utbildningsgrupper. Ett urval av arbetsgivare tillfrågas bl a om sin bedömning av tillgång på sökande, rekryteringsläget samt förändring av antalet anställda på ett resp tre års sikt .

Urvalet är för närvarande subjektivt. Noggrannheten anses därför svårbedömd. Bortfallet är ca 15%. Teknisk dokumentation och kvalitetsdeklaration bedöms ha stora brister. Barometern genomgår en översyn av produktionsprocess och urval. I samband med denna planeras dokumentationen och kvalitetsdeklarationen att förbättras.

3) Lönesummestatistiken

Undersökningen "Statistik från uppbördsdeklarationer" (UBD) är en ny kvartalsstatistik, som har utvecklats från en enkel sammanställning av siffror ur UBD-materialet till en färdig produkt med SM-redovisning och teknisk rapport. Bristerna är små i nuläget. Resultaten finns emellertid inte tillgängliga i databaser.

Den årliga lönesummestatistiken bedöms ha små brister i nuläget. Den preliminära redovisningen är dock försenad i år p g a sena leveranser från länsskattemyndigheten, men konsumenterna av preliminär statistik är få.

SP ARBETSMILJÖ

Arbetsskadestatistiken

Arbetsskadestatistiken hämtar uppgifter från informationssystemet om arbetsskador (ISA). Statistiken utarbetas i samarbete med arbetarskyddsstyrelsen. En stor brist är att endast anmälda fall av skador ingår i statistiken. Det faktiska antalet arbetsskador kan vara större. Täckningsfelen är dåligt redovisade. Jämförbarheten över tiden lider av stora brister. Statistikseriens möjlighet att beskriva arbetsmiljöutvecklingen begränsas av att antalet anmälda arbetsskador även påverkas av förändringar i regelsystemet. Den tekniska dokumentationen bedöms ha stora brister. Aktualiteten har förbättrats avsevärt, genom uppsnabbning av publiceringen, och bristerna i nuläget bedöms vara små.

Tabell 4.1 Genomsnittlig bristnivå och redovisade kvalitetsförändringar under treårsperioden i AM-avdelningens produkter (antal produkter som redovisat försämringar (-), oförändrat (0) resp förbättringar (+))

Kvalitets- komponent	Genomsnittlig bristnivå	Kvalitets- förändring		
		-	0	+
<u>Relevans</u>	1.3	0	14	4
Pop, objekt	1.2	0	13	5
Variabler	1.6	0	15	3
Detalj.grad	0.7	0	14	4
Analysinsl	1.6	0	16	2
Periodicitet	0.3	0	18	0
Referensper	0.5	0	18	0
<u>Noggrannhet</u>	1.5	0	15	3
Täckning	1.3	0	16	2
Obj.bortfall	1.2	2	15	0
Part.bortfall	1.5	1	16	0
Urvalsfel	1.4	0	10	1
Mätfel	1.6	0	11	7
<u>Aktualitet</u>	1.5	0	9	9
Prel.stat	1.4	1	2	5
Def.stat	1.6	0	9	9
Punktlighet	0.9	0	12	6
<u>Datatillgängl</u>	1.2	0	10	8
Spridning	0.6	0	16	2
Publikationer	1.1	0	9	9
Kval.redov	2.1	0	14	4
Tillg.databas	2.1	3	12	1
Service	0.5	0	8	10
<u>Tidsseriekval</u>	1.6	0	11	7
<u>Samordn.kval</u>	1.6	0	11	6
<u>Teknisk dok.</u>	2.5	0	10	8
<u>Möjl specialb.</u>	0.7	0	10	8

4.1.4 Slutsatser och kommentarer

1) Den tekniska dokumentationen behöver förbättras.

Arbete med samlad teknisk dokumentation pågår för alla gamla produkter som saknar sådan och för nya produkter är arbete med teknisk dokumentation inplanerat.

2) Jämförbarhet över tiden.

Bristerna i jämförbarheten över tiden har bedömts vara stora inom den kommunala lönestatistiken, ÅRSYS och arbetsskadestatistiken.

För ÅRSYS del är skälen, att det är en ny statistik under uppbyggnad. Undersökningsmetoden bedöms nu vara färdigutvecklad, varför problemen med den bristande tidjämförelsen successivt kommer att minska.

Arbetsskadestatistiken påverkas bl a av förändringar i regelsystemet.

Lönejämförelser över tiden försvåras av strukturella förändringar inom kollektiven.

3) Samordning med annan statistik

Jämförbarhet mellan olika statistikgrenar är ett viktigt delmål för AM-avdelningen. I den mån produktionsmetoden av statistiken inte gör det möjligt att uppnå jämförbarhet, är det viktigt att vi kan beskriva vari skillnader består. I det sammanhanget har arbetet med den tekniska dokumentationen stor betydelse.

Inom SP Löner har arbete med att ta fram jämförbar lönestatistik bedrivits under en följd av år. Arbetet är mycket svårt på grund av ofullständiga datamaterial, olika principer för lönesättning och skilda mätperioder i kombination med att avtalen träder i kraft vid olika tidpunkter. Man har ofta tvingats till mer eller mindre realistiska modellantaganden i beräkningarna för att få statistiken jämförbar. En viktig uppgift för den nyligen inrättade lönestatistiknämnden är att lösa dessa problem.

Inom SP Sysselsättning pågår följande aktiviteter:

En arbetsgrupp har tillsatts för att göra en översyn av sysselsättningsbegreppet. Syftet är att få enhetliga och tydliga benämningar i SCBs sysselsättningsstatistik, som baseras på genomtänkta definitioner, som i sin tur ansluter sig till internationella normer.

Ett arbete med att jämföra olika statistikserier över sysselsättning och arbetstider har påbörjats.

4) Aktualitet

Den definitiva redovisningen av lönestatistiken behöver komma fram snabbare. Den bristande aktualiteten beror delvis på sena leveranser och delvis på bristande resurser.

5) Datatillgänglighet

Datatillgängligheten kommer att förbättras. En förstudie till ett arbetsmarknadsstatistiskt dataförsörjningssystem pågår.

4.2 Avdelningen för Areell Statistik

4.2.1 Kvalitetsläget

Det genomsnittliga läget enligt kvalitetsenkäten pekar på att i allmänhet endast små brister förekommer. I enstaka fall är bristerna stora, exempelvis är aktualiteten dålig vad gäller deklarationsundersökningarna. Bortfall, liksom partiellt bortfall, är i många fall stort. I vissa fall är datatillgängligheten mindre god på grund av gamla datasystem.

En stor del av den areella statistiken är inte tillgänglig via databaser. Tidigare behovsanalyser har inte visat på något egentligt behov hos potentiella konsumenter. Detta ställningstagande torde fortfarande vara giltigt. Däremot används disketter alltmer.

4.2.2 Kvalitetsutvecklingen

I genomsnitt är kvalitetsläget oförändrat. Det är dock mer än dubbelt så många produkter som förbättrat kvaliteten än som försämrat kvaliteten. Förändringar i urvalet leder i några fall till förbättringar av vissa delkomponenter medan minskade urval i allmänhet leder till minskad kvalitet. Den lägre kvaliteten kan ändå bedömas vara tillräcklig genom att behoven minskar. Förändringar av skördeuskadeskyddet har kraftigt minskat kraven på objektiv skördeuppskattning.

Vissa åtgärder för att förbättra kvaliteten har ännu inte givit resultat. Utvecklingen av ett nytt kvalitetskontrollsystem för lantbruksregistret, inklusive ett nytt söksystem och ett nytt granskningssystem, beräknas få positiva effekter först nästa år. Pågående systemrevision av objektiv skördeuppskattning har heller inte ännu resulterat i några positiva effekter.

Miljöstatistiken är ny och har ett flertal kvalitetsproblem. Kraven på kvaliteten torde dock inte vara lika stora som för andra mer utvecklade områden. Miljöstatistiken är fortfarande jungfrulig mark. En jämförelse med andra länder visar dock på att SCBs miljöstatistik är bättre än de flestas.

Några av sifferresultaten för den areella statistiken sammanfattas i tabell 4.2 på nästa sida.

Tabell 4.2 Genomsnittlig bristnivå och redovisade kvalitetsförändringar under treårsperioden i A-avdelningens produkter (antal produkter som redovisat försämringar (-), oförändrat (0) resp förbättringar (+))

Kvalitetskomponent	Genomsnittlig bristnivå	Kvalitetsförändring		
		-	0	+
<u>Relevans</u>	1.0	1	22	4
Pop, objekt	1.0	2	18	7
Variabler	0.7	1	17	8
Detalj.grad	0.7	2	19	5
Analysinsl	1.3	0	19	2
Periodicitet	0.5	1	24	0
Referensper	0.4	0	25	1
<u>Noggrannhet</u>	1.3	0	22	5
Täckning	1.2	1	21	4
Obj.bortfall	1.4	3	17	4
Part.bortfall	1.1	3	19	1
Urvalsfel	1.2	0	9	3
Mätfel	1.2	0	23	4
<u>Aktualitet</u>	1.3	4	14	7
Prel.stat	1.0	2	10	1
Def.stat	1.5	2	16	7
Punktlighet	1.0	2	16	5
<u>Datatillgängl</u>	1.0	0	23	3
Spridning	1.0	0	25	1
Publikationer	0.9	0	22	4
Kval.redov	1.0	0	21	5
Tillg.databas	1.6	0	10	3
Service	0.6	1	22	3
<u>Tidsseriekval</u>	1.6	0	11	7
<u>Samordn.kval</u>	1.6	0	11	6
<u>Teknisk dok.</u>	2.5	0	10	8
<u>Möjl specialb.</u>	0.7	0	10	8

4.3 Avdelningen för Företagsstatistik

F-avdelningen svarar för 8 statistikprogram, av vilka SP Ekonomisk politik är det dominerande. Ca 60 produkter förser statistikprogrammen med statistik.

Det bör observeras att den ekonomiska statistiken till stor del är ett sammanhållet system av olika statistikgrenar, som fogas samman till national- och finansräkenskaper. Detta skapar speciella kvalitetsproblem som bara delvis täcks av kvalitetsenkäten.

4.3.1 Sammanfattning

Kvalitetsläget

De största bristerna hos F-avdelningens produkter bedöms föreligga i den Tekniska dokumentationen, i Noggrannheten och i Samordningen med annan statistik.

Den Tekniska dokumentationen har enligt produktansvariga stora brister hos drygt 15% av produkterna. Detta gäller dock flera av de största produkterna, såsom KPI, finansstatistik för företag och nationalräkenskaperna. För knappt 30 % av produkterna anges dock att inga brister föreligger i dokumentationen.

Noggrannheten bedöms ha vissa eller stora brister hos nära 40 % av produkterna. Bland dem med vissa brister återfinns flera av de stora produkterna. De delkomponenter som främst bidrar till brister i Noggrannheten är täckningsfel, urvalsfel samt mät- och bearbetningsfel.

Samordningen med annan statistik har vissa eller stora brister hos knappt 30 % av produkterna.

Bristerna anses vara minst när det gäller Relevansen. För nära 90 % av produkterna anges att bristerna är små eller inga. Speciellt bra bedöms läget vara för delkomponenterna periodicitet och referensperiod. I allmänhet bedöms också Aktualiteten, Jämförbarheten över tiden och Möjligheterna till specialbearbetningar ha små brister.

Kvalitetsutvecklingen

Mest positiv är utvecklingen av Relevansen, Datatillgängligheten och den Tekniska dokumentationen. Flera stora produkter har förbättrats i dessa avseenden. Den positiva utvecklingen i relevanskomponenten förklaras i flera fall av att variabelinnehållet utökats/anpassats till användarnas behov och av att de analytiska inslagen ökat. Utvecklingen vad gäller datatillgängligheten beror framför allt på att spridningen förbättrats genom ökad inläggning av uppgifter i TSDB och andra databaser. Den tekniska dokumentationen av flera produkter har förbättrats som en följd av de satsningar som gjorts på F-avd på att ta fram produkthandböcker.

Utvecklingen av övriga kvalitetskomponenter bedöms också i allmänhet som positiv sett över hela avdelningen. För några produkter anges dock en negativ utveckling av noggrannheten, aktualiteten och samordningen med annan statistik.

Jämförbarheten över tiden har försämrats något totalt sett. 2 produkter redovisar en positiv utveckling medan 6 st anger att tisseriebrott har bidragit till en negativ utveckling.

Tabell 4.3 Genomsnittlig bristnivå och redovisade kvalitetsförändringar under treårsperioden hos F-avdelningens produkter (antal produkter som redovisat försämringar (-), oförändrat (0) resp förbättringar (+))

Kvalitets- komponent	Genomsnittlig bristnivå	Kvalitets- förändring		
		-	0	+
<u>Relevans</u>	0.9	1	41	14
Pop, objekt	0.9	3	36	14
Variabler	0.8	1	38	13
Detalj.grad	0.8	3	40	9
Analysinsl	1.4	3	33	8
Periodicitet	0.4	1	49	1
Referensper	0.4	0	53	0
<u>Noggrannhet</u>	1.3	3	41	11
Täckning	1.1	3	41	6
Obj.bortfall	1.0	6	44	3
Part.bortfall	0.9	0	48	2
Urvalsfel	1.2	2	26	4
Mätfel	1.4	4	38	12
<u>Aktualitet</u>	1.0	5	45	6
Prel.stat	1.1	2	29	5
Def.stat	1.0	5	44	6
Punktlighet	0.9	5	46	4
<u>Datatillgängl</u>	1.0	0	42	14
Spridning	0.9	0	45	9
Publikationer	1.0	0	47	7
Kval.redov	1.3	0	47	6
Tillg.databas	1.5	1	26	10
Service	0.5	1	47	8
<u>Tidsseriekval</u>	0.9	6	47	2
<u>Samordn.kval</u>	1.1	2	41	9
<u>Teknisk dok.</u>	1.3	0	42	13
<u>Möjl specialb.</u>	0.8	0	44	10

4.3.2 De olika kvalitetskomponenterna

Relevansen

Relevansproblemen bedöms i allmänhet vara små i den ekonomiska statistiken. Förekommande brister hänförs framför allt till delkomponenten analytiska inslag, som för ett antal produkter (7 st) bedöms vara stora. Mindre brister redovisas när det gäller population och objekt, variabelinnehåll och detaljeringsgrad i redovisningen.

Populationsavgränsningen är ett problem i t ex Industristatistiken, som fn inte täcker de minsta företagen. För finansstatistiken och för den årliga branschstatistiken över tjänstenäringarna är det ett problem att "stora" företag med få anställda inte kan identifieras i urvalsramen. Observera att detta egentligen är ett urvalsfel, som kan medföra stora ökningsar av variansen för skattningarna. Variabelinnehållet bedöms ha vissa brister i bl a El- och Bränslestatistiken, Investeringsenkäterna och Nyetableringsstatistiken. Detaljeringsgraden anses vara ej helt tillfredsställande i KPI.

För dessa delkomponenter anges samtidigt att förbättringar har skett under treårsperioden. Med hjälp av olika administrativa material har betydelsefulla objekt (med få anställda) i den ekonomiska statistiken kunnat identifieras. Populationsavgränsningen har därmed blivit mer relevant i t ex Finansstatistiken, Balansstatistiken, Stockstatistiken och Bokslutsstatistiken. Samtidigt har kvaliteten i företagsregistret förbättrats. En mer relevant objektsavgränsning har påverkat kvaliteten i Industristatistiken, även icke-industriarbetsställen inom industriföretag undersöks nu. Variabelinnehållet har utökats i bl a Industristatistiken, Kommunägda företag och Församlingar, årlig. En utökad detaljeringsgrad i redovisningen har ökat relevansen för användare av resultat från Utlandsägda företag, Finansstatistiken över tjänstenäringar och Nationalräkenskaperna.

Delkomponenterna periodicitet och referensperiod bedöms i de flesta fall ha små eller inga brister.

Noggrannhet

Noggrannheten bedöms ha vissa eller stora brister i företagsstatistiken. De delkomponenter som i första hand bidrar till detta är täckningsfel, urvalsfel samt mät- och bearbetningsfel.

Även för bortfall anges vissa eller stora brister för ett antal produkter.

Stora brister i täckningen påverkar kvaliteten i KPI, där prismätningar på vissa delar av den privata konsumtionen saknas. Stora urvalsfel redovisas i statistiken varutransporter på väg. Stora mätfel redovisas i KPI, Lagertypstatistiken och statistiken Resande över Sveriges gränser.

En positiv utveckling när det gäller delkomponenten täckningsfel redovisas för flera produkter. Ett allt bättre CFAR bidrar till detta. Vidare utnyttjas administrativa material för att komplettera för t ex småföretag som inte undersöks i vissa undersökningar.

Även för delkomponenten Mät- och bearbetningsfel redovisas en positiv utveckling. Bättre

granskningssystem och -rutiner anses bidra till detta. I de fall en negativ utveckling redovisas anges att minskade resurser läggs på granskningen. En speciell enkät som har genomförts på F/REG omfattande drygt 20 000 äldre företag i CFAR har bidragit till att mätfelet i registret har minskat. Även NR redovisar en positiv utveckling av komponenten mät- och bearbetningsfel. Matchning på varunivå av tillgångs- och användningssidan har bidragit till detta.

En negativ utveckling av komponenten bortfall förklaras i de flesta fall med bristande resurser för bortfallsuppföljning. För några produkter redovisas ett minskat bortfall. Större satsningar på påminnelsearbetet, återrapporering och införande av uppgiftsplikt (i Balansstatistiken) anses bidra till detta.

Aktualitet

Aktualiteten bedöms i allmänhet ha små brister i företagsstatistiken. Stora brister i aktualitet och/eller punktlighet redovisas dock för Industristatistiken, Finansstatistiken och Köpkraftsparitetsundersökningen. Orsaker är HS-omläggningen, organisationsförändringar, stor personalomsättning och beroende av andra länders arbete. För dessa produkter redovisas en negativ utveckling över treårsperioden.

För några produkter redovisas en positiv utveckling över åren. Ökad datorisering anges då som orsak.

Datatillgänglighet

Datatillgängligheten bedöms i nuläget ha små brister. De delkomponenter som har störst brister är kvalitetsdeklaration och tillgänglighet i databaser. Servicen anses ha speciellt små brister.

Stora brister vad gäller kvalitetsdeklarationer redovisas för bl.a. Månatlig elstatistik, KPI och Nationalräkenskaperna. Mycket stora brister redovisas för Inrikeshandelsstatistiken. Mycket stora brister vad gäller tillgängligheten i databaser anses Varustatistiken, Finansstatistiken, Nyetableringsstatistiken och Inrikeshandelsstatistiken ha.

Utvecklingen över treårsperioden bedöms dock vara positiv, speciellt när det gäller tillgängligheten i databaser. För 10 produkter redovisas en positiv utveckling på detta område. Även spridningen bedöms ha förbättrats framför allt beroende på inläggning av uppgifter i databaser men också t ex genom ökad återrapporering. För enstaka produkter redovisas en förbättring i publikationsinnehåll och kvalitetsdeklaration. Redovisning av urvalsfel och inslag av analys i publikationerna bidrar till detta.

Jämförbarhet över tiden

För bedömningen av kvaliteten i den ekonomiska korttidsstatistiken är kvalitetskomponenten Jämförbarhet över tiden av mycket stor betydelse. Bristerna bedöms här med något undantag vara "små" eller "inga".

Utvecklingen över treårsperioden är dock negativ för några produkter. Ett antal tidsseriebrott redovisas. Orsaker till dessa är HS-omläggningen (påverkar flera produkter),

en större omläggning av statistiken Församlingar, år och för Nationalräkenskaperna basårsmöjligheten.

Samordning med annan statistik

Även samordningen med annan statistik bedöms av produktansvariga i allmänhet ha små brister. Utvecklingen över treårsperioden är positiv. Detta är till allra största delen en effekt av SAMFI-arbetet, inkl statistikregistersatsningarna.

Teknisk dokumentation

Den tekniska dokumentationen bedöms ha "stora" brister hos flera produkter på F-avdelningen. Dokumentationen är den kvalitetskomponent som bedöms ha störst brister. Samtidigt redovisas den mest positiva utvecklingen över treårsperioden för denna komponent.

Handboksarbetet på F-avdelningen har bidragit till en ökad medvetenhet hos produktansvariga om behovet av en god dokumentation. Stort arbete har lagts ned på att ta fram produkthandböcker. Flera handböcker föreligger i färdigt skick. Vid utgången av 1990 skall alla produkter på F-avdelningen vara dokumenterade.

4.3.3 Statistikprogrammen

Resultat redovisade för respektive statistikprogram visar att såväl bristerna i kvalitetsläget som utvecklingen under tre-års-perioden är koncentrerade till olika kvalitetskomponenter i de olika programmen. Gemensamt för alla program är dock att den Tekniska dokumentationen bedöms ha brister, ibland stora brister, samtidigt som utvecklingen på denna punkt är positiv.

För SP Transport bedöms de största bristerna föreligga i Noggrannheten. Även Relevansen, Aktualiteten och Jämförbarheten över tiden bedöms ha brister. Utvecklingen bedöms i stort sett vara oförändrat under perioden. Två "nya" produkter redovisas dock, vilket bör innebära att Relevansen i statistikprogrammet har förbättrats.

Det omfattande SP Ekonomisk politik bedöms ha de största bristerna i den Tekniska dokumentationen. Brister föreligger också i Noggrannheten och i Samordning med annan statistik. Samtidigt är utvecklingen mest positiv för komponenterna Noggrannhet och Teknisk dokumentation. Den mest negativa utvecklingen redovisas för Jämförbarheten över tiden.

SP Kredit- och valutapolitik har de största bristerna i Aktualiteten och i Datatillgängligheten. En mycket positiv utveckling redovisas för Relevansen, Datatillgängligheten och Möjligheterna till specialbearbetningar.

För SP Näringspolitik bedöms bristerna främst ligga i den Tekniska dokumentationen och i Samordning med annan statistik. Även när det gäller Noggrannheten, Aktualiteten och Datatillgängligheten redovisas brister. Samordningen med annan statistik har förbättrats medan såväl Noggrannheten, Aktualiteten och Jämförbarheten över tiden har

försämrats.

SP Energi har brister främst vad gäller Samordning med annan statistik, Teknisk dokumentation och Möjligheter till specialbearbetningar. Aktualiteten har förbättrats något under tre-års-perioden.

För SP Turism bedöms Samordningen med annan statistik ha brister. Fö är bristerna små. Läget har varken förbättrats eller försämrats under tre-års-perioden.

4.3.4 Slutsatser och kommentarer

Kvalitetsläget

Av diskussionerna med de produktansvariga/sektionschefer som besvarat enkäten har framgått att man har tolkat bristnivåerna på olika sätt. Diskussionerna har också visat att det ibland har varit svårt att i lägesbeskrivningen ta hänsyn både till de krav som ställs på produkten enligt det SP som produkten primärt hör till och till de krav som ställs enligt SP Ekonomisk politik, som de flesta produkter förser med statistik.

Resultaten avseende kvalitetsläget är därför svårtolkade. Jämförelser av kvalitetsläget mellan olika SP och mellan produkter kan t.ex. inte göras.

Beträffande kvalitetsläget kan dock följande slutsatser dras:

- Den tekniska dokumentationen har stora brister och behöver förbättras.

På F-avdelningen pågår sedan våren 1989 ett arbete som syftar till att få fram produkthandböcker för samtliga undersökningar senast 1990-12-31.

- Täckningsfel samt mät- och bearbetningsfel är delkomponenter som bidrar till att noggrannheten bedöms ha brister i den ekonomiska statistiken.

Inom SAMFI-projektet har under de senaste två åren arbete bedrivits med att undersöka möjligheterna att med hjälp av administrativa material förbättra täckningen i den årliga produktionsstatistiken. KU- och momsmaterialen har bearbetats och bedöms ha en sådan kvalitet att de kan användas både för att komplettera den befintliga statistiken med enkla data för ej täckta företagsgrupper och för att i vissa fall ersätta delar av befintlig direktinsamling från företagen. Arbetet med att utnyttja administrativa material kommer att intensifieras under den kommande treårsperioden och skall bedrivas i det nystartade "SAMFI-ADMI"-projektet.

- Samordningen med annan statistik bedöms vara otillräcklig i företagsstatistiken.

Under flera år har inom SAMFI-projektets ram arbete bedrivits med att på olika sätt förbättra samordningen av den ekonomiska statistiken. En aktivitet har varit samordningen av Finansstatistiken och Industristatistiken. En annan aktivitet är satsningarna på att bygga upp det sk Statistikregistret. Arbetet syftar till att styra statistikgrenarnas avgränsning av statistiska enheter och dessas klassning i avsikt att uppnå större enhetlighet och därmed förbättrad jämförbarhet. Detta arbete fortsätter under den

kommande treårsperioden.

Kvalitetsutvecklingen

I början av innevarande treårsperiod formulerades som mål för F-avdelningens verksamhet under perioden **bl.a.** att

- höja kvaliteten i den ekonomiska statistiken
- förbättra publikationerna.

Kvalitetsenkätens resultat ger viss möjlighet att bedöma hur väl dessa mål har uppnåtts.

Baserat på enkätsvaren kan kvalitetsutvecklingen bedömas ha varit positiv i företagsstatistiken. Genomgående är det fler produkter som redovisar en positiv utveckling än som redovisar en negativ för de olika huvudkomponenterna. Undantag gäller för komponenten Jämförbarhet över tiden, där ett antal tidsseriebrott, orsakade av nödvändiga omläggningar (bl a till HS), har bidragit till en negativ utveckling.

Även om stor brister fortfarande bedöms föreligga i den Tekniska dokumentationen har utvecklingen under treårsperioden varit positiv.

Kvalitetsenkätens resultat synes därmed ge stöd för påståendet att dessa mål har uppnåtts.

Trots att ett stort arbete har lagts ner, både centralt genom registerförbättringar och inom enskilda statistikgrenar, på att förbättra samordningen och täckningen inom den ekonomiska statistiken, går det emellertid inte att avläsa någon allmän kvalitetsförbättring hos den ekonomiska statistiken när den används som underlag för nationalräkenskaper och finansräkenskaper. En möjlig förklaring till denna motsägelse är att den snabba strukturomvandlingen inom näringslivet med företagsköp, bolagiseringar och andra företagsombildningar, avvecklingen av regleringar på kredit- och valutamarknaderna mm försvårat statistikarbetet i sådan grad att nya täcknings- och samordningsproblem uppstått i samma takt som gamla problem lösts.

4.4 Avdelningen för Individstatistik

I-avdelningen svarar för 16 statistikprogram och ett 50-tal produkter som förser dessa program med statistik. Produkterna är av mycket varierande slag vad gäller omfattning, datainsamlingsmetod och uppgiftslämnare. Kvalitetsproblemen är därför också av varierande slag. För statistik som baseras på administrativa data är bristande relevans det största kvalitetsproblemet och för statistik som baseras på frågeundersökningar utgör mätfel och bortfall de största problemen. För alla typer av produkter förekommer bristfällig dokumentation.

Med få undantag bedöms kvaliteten för övrigt vara tillfredsställande och har oftare förbättrats än försämrats under den nu avslutade treårsperioden.

I Tabell 4.4 och 4.5 har de produkter som besvarat kvalitetsenkäten indelats i fyra grupper. Indelningen anknyter i första hand till vilken typ av datakälla som utnyttjas:

Rätts, Soc, Trafikolyck består av 15 "totalundersökningar" vid I/RS vilka baseras på blankett- och registeruppgifter från polis, kriminalvård och socialtjänsten (kommuner).

Skolstat, total består av "totalundersökningar" vid I/UK vilka baseras på blankett- och registeruppgifter från skolor och intagningsnämnder (i vissa fall via SÖ och CSN) samt universitet och högskolor. I gruppen ingår också Personalstatistik för Högskolan som hämtar uppgifter från registret över statsanställda. (UKs utbildningsregister och urvalsbaserade elevuppföljningar ingår inte i denna grupp.)

Register mm består av produkter som till stor del baseras på totalräknade administrativa data. Här ingår avdelningens register och databaser; RTB och den löpande befolkningsstatistiken, Inkomst och Förmögenhetsregistret (IoF) och Fördelningsmodellprojektet (FMP), Utbildningsregistret, Dödsorsaks- och Dödsfallsregistret samt Socialstatistiska databasen (SSDB). I denna grupp ingår också Kultur-, FoU- och den totalräknade Valstatistiken.

Urvalundersökn består av 14 produkter som hämtar uppgifter från allmänheten på urvalsbasis. Här ingår I/UIs individ- och hushållsundersökningar samt I/UKs elevuppföljningar.

Tabell 4.4

Redovisad genomsnittlig bristnivå i I-avdelningens produkter 1990

Kvalitets-komponent	Rätts, Soc, Trafikolyck	Skolstat total	Register, mm	Urvals-undersökn	Samtliga produkter
<u>Relevans</u>	<u>0.7</u>	<u>0.9</u>	<u>1.2</u>	<u>1.1</u>	<u>1.0</u>
Pop, objekt	0.6	0.6	1.2	0.8	0.8
Variabler	0.9	0.8	1.7	1.2	1.1
Detalj.grad	0.4	0.5	0.9	1.5	0.8
Analysinsl	0.6	1.0	1.8	1.5	1.2
Periodicitet	0.7	0.3	0.6	1.1	0.7
Referensper	0.1 (7)*	0.7	0.6	0.8	0.5
<u>Noggrannhet</u>	<u>0.9</u>	<u>0.8</u>	<u>1.3</u>	<u>1.6</u>	<u>1.1</u>
Täckning	0.7	0.6	0.4	0.8	0.6
Obj.bortfall	0.7	0.6	0.8	1.6	0.9
Part.bortfall	0.9	0.8	0.9	1.2	1.0
Urvalsfel	- (0)	- (0)	1.7 (3)	1.2	1.3 (17)
Mätfel	1.0	1.0	1.6	1.6	1.3
<u>Aktualitet</u>	<u>0.7</u>	<u>0.9</u>	<u>1.7</u>	<u>1.3</u>	<u>1.1</u>
Prelim stat	1.3 (3)	0.7	0.2 (4)	0.8 (5)	0.7 (22)
Definit stat	0.8	1.1	1.8	1.1	1.2
Punktlighet	0.1	1.1	1.4	1.1	0.9
<u>Datatillgängl</u>	<u>0.9</u>	<u>0.9</u>	<u>1.2</u>	<u>1.1</u>	<u>1.0</u>
Spridning	0.9	1.0	1.1	0.8	1.0
Publikationer	0.7	0.5	1.3	1.3	0.9
Kval.redov	1.1	0.9	1.2	1.1	1.1
Tillg datab	0.8	1.5	1.5	0.8 (5)	1.2
Service	0.4	0.5	0.7	0.4	0.5
<u>Tidsseriekval</u>	0.5	1.0	1.2	1.2	1.0
<u>Samordnkval</u>	0.8	1.4	0.8	1.3	1.1
<u>Teknisk dokum</u>	1.5	1.5	1.6	1.3	1.5
<u>Möjl specialb **</u>					
Antal produkter*	15	14	13	14	56

* Medelvärdena gäller dem som lämnat uppgift för viss komponent (delkomponent). I de fall mindre än hälften i en grupp lämnat uppgift redovisas antalet respondenter inom parentes.

** Ej tolkbara medelvärden.

Som nämnts i kapitel 2 är resultaten avseende statistikens kvalitetsbrister mycket svårtolkade. I diskussioner med produktansvariga har det framgått att man ofta refererat bristerna till vad som skulle kunna uppnås (med ökade insatser) snarare än till vilken kvalitet användarna behöver. Vidare vet vi från 1989 års kvalitetsenkät att produktansvariga bedömer att många användare är nöjda med statistikens noggrannhet utan att egentligen ha tillräcklig kunskap för att kunna bedöma kvaliteten i detta avseende.

På grund av nämnda tolkningsproblem är det knappast möjligt att göra jämförelser

mellan produkter eller mellan kvalitetsaspekter avseende bristnivån.

Ingen produkt har redovisat stora brister när det gäller relevansen, totalt sett. Vi vet dock att det förekommer relevansproblem i de produkter som baseras på administrativa data där SCB inte kan påverka statistikens täckning och innehåll. I t ex brottsstatistiken och vägtrafikolycksstatistiken ingår endast av polisen registrerade brott respektive olyckor och i befolkningsstatistiken saknas information om faktiskt samboendestatus.

Bortfall och mätfel utgör de största problemen när det gäller statistikens noggrannhet.

Sedan början av åttiotalet utgör bortfallet ett ökande problem i frågeundersökningarna till individer och hushåll samt i den del av biblioteksstatistiken som rör skolbiblioteken. Bortfallet bedöms till stor del bero på sådana generella faktorer som "survey-klimatet" och IEs beläggningssituation vilka en enskild produktansvarig har svårt att påverka. I postenkäter med telefonuppföljning på urvalsbasis är bortfallet nu så högt att det är mycket tveksamt om uppföljningen ger några kvalitetsvinster.

I frågeundersökningar till enskilda personer eller myndigheter (kommuner och skolor) bedöms mätfelen orsakade av fel vid uppgiftslämnandet utgöra den svagaste länken i statistiken. I undantagsfall kan mätfelen kontrolleras genom jämförelser med andra källor, vilket utnyttjas i t ex högskolestatistiken som avstäms mot högskolornas verksamhetsregister. För de flesta produkter krävs dock mycket kostsam återinsamling i någon form för att kunna uppskatta och åtgärda mätfelen.

Bearbetningsfelen bedöms i de flesta fall vara försumbara. Ett undantag är dödsorsaksstatistiken som på grund av bristande resurser inte kan kontrollkoda i önskvärd omfattning.

För inte mindre än 18 produkter redovisas ingen brist alls när det gäller aktualiteten. Av kommentarerna förstår man att produktionen nu är så rationell att ytterligare tidsvinst ej är möjlig, oavsett om användarna skulle önska aktuellare statistik. Några enstaka produkter har redovisat stora eller mycket stora brister när det gäller statistikens aktualitet. Det gäller FMP (som försöker åtgärda detta genom framskrivningar), SSDB (som är på gång att komma "ikapp"), Dödsorsaks- och Dödsfallsregistret (som håller på att ta igen stora förseningar orsakade av nytt klassifikationssystem) och ULF (vars baspublikationer blivit kraftigt försenade beroende på uppdrag och gratiservice).

Ingen produkt har redovisat stora brister när det gäller datatillgänglighet, totalt sett. En produkt (Grundutbildning för vuxna) anger mycket stor brist i "spridning", eftersom inget SM publiceras 1990 av besparingsskäl. Två produkter erkänner stora brister när det gäller kvalitetsredovisningen. Fyra produkter anger mycket stora brister avseende tillgängligheten i databaser eftersom materialet inte finns inlagt i sådana. (Ett stort antal har också angett att tillgänglighet i databaser inte är relevant.)

För en produkt, Skolregistret, anges mycket stora brister i jämförbarheten över tiden beroende på att det förekommit problem vid kodsättningen för att identifiera skolor. (Detta problem kommer dock att åtgärdas.) FoU-statistikens personaldatadel har stora brister i samma avseende beroende på förändringar i tjänstebenenämningar.

För socialbidragsstatistiken påpekas mycket stora brister i samordningen med annan statistik dels för att personnummer (hittills) endast finns för "registerledaren", dels för att det blir för få träffar vid samkörning med urvalsmaterial. Inom skolstatistiken påpekas samordningsbrister orsakade av bl a problem med föränderliga "personnummer" för invandrarelever. Man önskar en "databas" baserad på Årskurs 9-registret och registrerade utbildningshändelser för att kunna ta fram statistik över avbrott, genomströmning mm.

Teknisk dokumentation är den huvudkomponent som fått högst genomsnittlig bristnivå i produktansvarigas svar. Här kan man anta att svaren avgetts utifrån en någorlunda enhetlig referensram, eftersom alla bör känna till DOK-systemet och den mall för produkthandböcker som spridits till alla produktansvariga vid I-avdelningen.

Produktansvariga har haft mycket svårt att gradera möjligheter till specialbearbetningar efter den negativa skala som angavs. För kriminalvårdsstatistiken har bristerna angetts som stora p g a att SCB ej har primäruppgifterna och för Inkomst- och Förmögenhetsregisteret (IoF) har bristerna angetts som stora p g a att det är mycket resurskrävande att göra specialbearbetningar. För IoF har man dock börjat bilda mindre datafiler för specialbearbetningar och även göra sådan på urvalsbasis.

Sammanfattningsvis har endast enstaka allvarliga kvalitetsbrister redovisats för I-avdelningens produkter.

Tabell 4.5 visar att kvaliteten utvecklats positivt under treårsperioden. Produktansvariga uppmanades att konkretisera (dock ej kvantifiera) alla förändringar som inträffat och detta har också skett i de flesta fall.

Tabell 4.5

Redovisade kvalitetsförändringar i I-avdelningens produkter under treårsperioden 1987/88-1989/90. Antal produkter som redovisat försämringar (-), oförändrat (0) resp förbättringar (+).

Kvalitets-komponent	Rätts, Soc, Trafikolyck			Skolstat total			Register, mm			Urvals-undersökn			Samtliga produkter		
	-	0	+	-	0	+	-	0	+	-	0	+	-	0	+
<u>Relevans</u>	.	7	6	.	9	5	.	7	6	1	10	2	1	33	19
Pop, objekt	.	12	2	.	12	2	1	9	3	.	12	2	1	45	9
Variabler	.	8	6	.	11	3	1	7	5	.	5	7	1	31	21
Detalj.gr	.	10	4	.	12	1	.	6	5	.	9	3	.	37	13
Analysinsl	.	4	8	.	6	4	.	6	6	.	5	5	.	21	23
Periodicit	.	7	.	.	14	.	.	10	1	1	11	.	1	42	1
Referensper	.	14	.	.	13	1	1	11	.	1	10	1	2	48	2
<u>Noggrannhet</u>	.	13	2	.	8	6	2	8	3	3	9	1	5	38	12
Täckning	.	14	.	.	11	3	.	11	2	1	12	.	1	48	5
Obj.bortf	.	14	1	1	8	4	1	11	1	6	7	.	8	40	6
Part.bortf	.	12	3	.	8	5	.	11	1	.	13	.	.	44	3
Urvalsfel	-	-	-	-	-	-	.	3	.	.	11	2	.	14	2
Måtfel	.	12	2	.	10	4	1	8	3	.	11	2	1	41	11
<u>Aktualitet</u>	.	8	7	1	8	5	1	8	4	1	10	2	3	34	18
Prel stat	.	4	1	.	9	2	1	4	.	.	3	1	1	20	4
Def stat	.	9	6	1	7	5	1	6	4	1	11	1	3	33	16
Punktlighet	.	8	6	1	9	3	2	8	1	1	10	2	4	35	12
<u>Datatillg</u>	.	5	10	1	8	5	.	6	7	.	9	4	1	28	26
Spridning	.	14	1	1	8	4	.	4	7	.	8	4	1	34	16
Publikat	1	3	10	.	7	6	.	5	5	.	6	6	1	21	27
Kval.redov	.	7	8	1	8	4	.	8	5	.	12	1	1	35	18
Tillg datab	.	6	5	.	11	.	.	6	4	.	3	1	.	26	10
Service	.	10	5	.	11	3	.	8	5	.	9	4	.	38	17
<u>Tidsseriekval</u>	1	12	2	.	13	1	2	10	1	1	10	2	4	45	6
<u>Samordnkval</u>	.	9	3	.	12	2	.	10	3	.	7	4	.	38	12
<u>Teknisk dokum</u>	.	3	12	.	10	4	.	9	3	1	8	4	1	30	23
<u>Möjl specbearb</u>	.	11	4	.	8	6	1	7	4	.	7	4	1	33	18
Antal produkter*	15			14			13			14			56		

* Alla produkter har ej lämnat uppgift för alla komponenter (delkomponenter).

En vanlig förklaring till att kvaliteten förbättrats är att kompetensen ökat, produkten blivit mer intrimmad od. Ökad ADB-kompetens och avdelningens satsning på PC/Mac har börjat ge kvalitetsvinster, speciellt avseende analysinslag och publikationsinnehåll. För några enstaka produkter har även aktualiteten förbättrats genom att hela eller delar av produkten lagts över på PC.

Bland de förbättringar av relevansen som skett under treårsperioden kan nämnas utvecklingen av familjestatistiken via samkörning mellan FoB och vitalstatistiken samt

utvecklingen av ett datorprogram för att ge modellbaserade skattningar av mörkertal.

Noggrannheten tillhör de de huvudkomponenter som utvecklats minst gynnsamt under perioden. Här utgör bortfallet ett stort och ökande problem. Under treårsperioden har bortfallet beräknats och analyserats alltmer systematiskt och metoderna att genom vägning korrigera för bortfallet har utvecklats. Inom social- och skolstatistiken planeras nu också olika åtgärder för att öka uppgiftslämnarnas motivation att medverka.

Mätfelen har i vissa fall minskat genom att blanketter förbättrats. Genom utvecklingsarbete har kunskaperna om mätfel ökat väsentligt. Tidigare återintervjustudier i Undersökningarna om levnadsförhållanden (ULF) har t ex använts för att studera datas reliabilitet samt utvärdera olika modeller att skatta populationsstorheter och parametrar i analysmodeller under beaktande av mätfel.

Med medel från avdelningens kvalitetsfond och verkets kvalitetsmiljon har tre återintervjustudier genomförts under 1989/90 och en återinsamling inom socialtjänststatistiken planeras under 1990/91. Förutom att användas för att uppskatta mätfelens storlek ska dessa studier även ge underlag för att förbättra mätinstrumenten. Inom FoU-statistiken planeras en förstudie för att undersöka möjligheterna att skatta mätfelen.

Olika åtgärder har vidtagits för att så långt som möjligt förebygga mätfel. Inom Socialstatistiken har blanketter omarbetats och inom I/UI har en särskild funktion för granskning av frågeblanketter inrättats. Vidare har boken ATT FRÅGA omarbetats och en tredje version beräknas komma från tryck under sensommaren 1990.

Av kommentarerna till svaren kan man skönja ett ökat kvalitetsmedvetande när det gäller aktualiteten. Man tycks väl medveten om vikten av att hålla god aktualitet men har inte så ofta lyckats förbättra den. I vissa fall är produktionen så effektiv att det inte finns ytterligare tidsvinster att göra. I andra fall har man inte lyckats snabba upp produktionen av resursskäl. Hög beredskap när det gäller (gratis)service har i olika sammanhang angetts som ett skäl till att aktualiteten inte kunnat förbättras.

Datatillgänglighet är den huvudkomponent som utvecklats mest positivt under treårsperioden. (Frågan är om inte förbättringar av denna kvalitetskomponent i vissa fall skett på bekostnad av förbättringar av t ex noggrannheten och aktualiteten.) Servicemedvetandet är mycket högt och efterfrågan på service synes ha ökat. För tjänstemän vid andra myndigheter är det enklare att ringa en kontaktperson vid SCB än att själva leta fram enstaka sifferuppgifter. Vi ger också en hel del gratiservice till skolbarn och studenter för deras olika specialarbeten.

Variabelinnehållet, analysinlagen och publikationsinnehållet bedöms ha förbättrats för nära hälften av produkterna. Detta är troligen ett resultat av programrevisionerna som inneburit mer kontakter med användarna samt den ökade ADB-kompetensen och PC/Mac-satsningen. Många produktansvariga kan nu själva ta fram tabeller och diagram samt utforma tryckfärdiga manus. Förutom att förbättra innehållet och läsvärdet i våra publikationer har detta gett ökad arbetstillfredsställelse för produktansvariga.

Glädjande nog bedöms även den tekniska dokumentationen ha förbättrats för nära

hälften av produkterna. För många produkter är dock dokumentation fortfarande ett eftersatt område som prioriteras lågt då resurserna är knappa och efterfrågan svag under löpande produktion. Det är först när användare vill utnyttja "gammalt" material eller då personal slutar som brister i dokumentationen upplevs som ett problem, och då som ett mycket stort problem.

För att höja dokumentationsmoralen beslutade avdelningen under vintern 1989/90 att produkthandböcker ska börja utarbetas enligt ett förslag till gemensam mall med rubriker. Under våren 1990 har också (utkast till) produkthandböcker utarbetats för samtliga av socialtjänststatistikens produkter och en handfull produkter vid andra sektioner.

Sammanfattningsvis har kvaliteten i de flesta avseenden förbättrats i I-avdelningens produkter under treårsperioden. Det finns dock en tendens till att förbättringar i vissa avseenden sker på bekostnad av förbättringar i andra avseenden. Produktansvariga satsar mycket på att ge "service" och förbättra publikationerna som ju är det mest synliga och efterfrågade resultatet av det mödosamma produktionsarbetet. När det gäller statistikens noggrannhet och den tekniska dokumentationen är efterfrågan från användarna i det närmaste obefintlig. För att vidmakthålla och förbättra kvaliteten i dessa avseenden behövs intern styrning och uppföljning. Utvecklingen av DOK-systemet, I-avdelningens satsning på produkthandböcker och de tre GD-besluten om beräkning av varianser, beräkning av bortfall respektive "obligatoriskt" frågetest är exempel på styrmedel som kan behövas för att få bra balans i kvalitetsarbetet.

Referenser

Bylund, E. och Lille, J. (1990): Servicemått för Statistiska Centralbyrån. Bylund & Lille Tjänsteutveckling, 1990-03-20.

Ekman, S., Garås, T., Pettersson, H. och Rennermalm, M. (1989): Bortfallsbarometern nr 4. SCB, R&D Report 1989:16.

Richard, B. (1989): Utfallet av SCBs publiceringsplan Statistik 88. SCB, S/PUB, 1989-05-30.

Sandström, R. (1990): Förslag till ett reviderat kvalitetsbegrepp (version 2). SCB, RADA, diskussionsunderlag 1990-02-01

SCB (1979): Riktlinjer för kvalitetsredovisning av statistik. SCB, Meddelanden i samordningsfrågor 1979:8.

SCB (1983): Policy för användarorienterad kvalitetsredovisning av statistik. SCB, Meddelanden i samordningsfrågor 1983:1.

SCB (1989a): Kvalitetsrådets rapport över kvalitetsläget i SCBs statistikproduktion bå 1988/89. SCB, 1989-05-29.

SCB (1989b): Resultatredovisning 1988/89.

SCB (1989c): Statistik 93.

SCB (1990): SCBs Image 1990 - Resultat från en enkätundersökning I/UI, maj 1990.

Statistics Canada (1985): Quality Guidelines, First Edition. Statistics Canada, September 1985.

Young, A. H. (1987): Evaluation of the GNP Estimates, Survey of Current Business, August 1987.

R & D Reports är en för U/ADB och U/STM gemensam publikationsserie som fr o m 1988-01-01 ersätter de tidigare "gula" och "gröna" serierna. I serien ingår även **Abstracts** (sammanfattning av metodrapporter från SCB).

R & D Reports, Statistics Sweden, are published by the Department of Research & Development within Statistics Sweden. Reports dealing with statistical methods have green (grön) covers. Reports dealing with EDP methods have yellow (gul) covers. In addition, abstracts are published three times a year (light brown /beige/ covers).

Reports published earlier during 1990:

- 1990:1 Calibration Estimators and Generalized Raking Techniques
(grön) in Survey Sampling (Jean-Claude Deville, Carl-Erik Särndal)

- 1990:2 Sampling, Nonresponse, and Measurement Issues in the
(grön) 1984/85 Swedish Time Budget Survey (Ingrid Lyberg)

- 1990:3 Om justering för undertäckning vid undersökningar med
(grön) urval i "rum och tid" (Bengt Rosén)

- 1990:4 Data Processing at the Central Statistical Office -
(gul) Lessons from Recent History (M. Jambwa)

- 1990:5 Abstracts I - sammanfattningar av metodrapporter från SCB
(beige)

- 1990:6 Sequential Poisson Sampling from a Business Register
(grön) and Its Application to the Swedish Consumer Price Index
(Esbjörn Ohlsson)

Kvarvarande beige och gröna exemplar av ovanstående promemorior kan rekvireras från Elisabet Klingberg, U/STM, SCB, 115 81 STOCKHOLM, eller per telefon 08-783 41 78.

Kvarvarande gula exemplar kan rekvireras från Ingvar Andersson, U/ADB, SCB, 115 81 STOCKHOLM, eller per telefon 08-783 41 47.